

Justiits- ja digiministri määruse „Väga suure läbilaskevõimega elektroonilise side juurdepääsuvõrgu rajamiseks toetuse andmise tingimused“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõukohase määrusega kehtestatakse väga suure läbilaskevõimega elektroonilise side juurdepääsuvõrgu rajamiseks toetuse andmise tingimused. Tegemist on viienda lairiba-püsivõrkude toetusmeetmega, mida Eestis kohaldatakse. Esimest toetusmeetet hakati rakendama 2018. aastal ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri 11. juuni 2018. a määruse nr 30 „Järgmise põlvkonna elektroonilise side juurdepääsuvõrgu passiivse lairibataristu rajamise toetusmeetme tingimused ja kord“¹ alusel ja seda tehti kuni 2023. aastani. Avatud taotlusvooru tulemusel sai 20 miljoni euro suuruse toetuse Elektrilevi OÜ (praegu Enefit OÜ) ja selle abil sai valguskaabelvõrguga liitumise võimaluse 40 016 aadressiobjekti üle Eesti.²

2020. aasta lisaeelarvest eraldati 15 miljonit eurot internetiühenduste väljaarendamiseks turutõrke piirkondades. Lairiba-püsivõrkude ehituseks³ eraldati avatud taotlusvooru tulemusel kokku 10 497 204 eurot. 2021. aasta lõpuks jõudsid toetuse taotlejad luua kokku 5899 aadressiobjektile juurdepääsuvõrguga liitumise võimaluse, millega saavutati 80% algsest eesmärgist, ning maksti välja 7 377 225 eurot toetust.⁴

Taasterahastust⁵ (RRF) eraldati lairibaühenduste arendamise toetuseks 24,29 miljonit eurot, millest 2022. ja 2023. aastal korraldatud kahe taotlusvooru jooksul määrati toetusteks kokku ca 23 miljonit eurot.⁶ Selle tulemusel peaks kuni 11 184 aadressiobjektile olema valguskaabelvõrguga liitumise võimalus. Kuna projektide elluviimine on veel pooleli, siis lõplik aadressiobjektide arv selgub 2025. aasta lõpuks.

Uue katsemeetmena toetati 2023. aastal esimest korda riiklikul tasandil ka kogukondlike alt-üles-algatusel ehitatavate lairibataristute rajamist.⁷ Toetuste 800 000 euro suurune kogueelarve jagunes viie toetusesaaja vahel,⁸ kelleks olid kohalike elanike asutatud MTÜ-d. Selle toetusmeetme projektid on edukalt lõppenud ning valguskaabliühenduse sai 100 aadressiobjekti.

Riik on alates 2018. aastast toetanud lairiba-püsivõrkude arendamist kokku 51,1 miljoni euroga ja selle tulemusel on valguskaabelvõrguga liitumise võimaluse juba saanud ca 46 000 aadressiobjekti ning töös on kõnealuse võimaluse loomine ca 11 000 aadressiobjektile.

Kuna Eestis on veel ca 120 000 aadressiobjekti, kus puudub püsiühendus, mis suudaks tagada vähemalt 100 Mbit/s kiirusega lairibaühenduse, siis on regionaalsete erinevuste tasandamiseks edaspidigi vaja toetada turutõrkepiirkondades riigi rahaga tänapäevase lairibataristu rajamist.

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/114062018004?leiaKehtiv>

² <https://ttja.ee/lairiba-esimene-etapp-alates-2017>

³ <https://www.riigiteataja.ee/akt/102092020002>

⁴ <https://ttja.ee/lairiba-teine-etapp-alates-2020>

⁵ <https://www.riigiteataja.ee/akt/106052022011?leiaKehtiv>

⁶ <https://vana.rtk.ee/lairiba>

⁷ <https://www.riigiteataja.ee/akt/104032023003>

⁸ <https://ttja.ee/lairiba-neljas-etapp-2023-2025>

Euroopa Liit on seadnud eesmärgiks, et aastaks 2030 on kõikjal võimalik kasutada 1 Gbit/s kiirusega püsiühendust.⁹ Eestis on selleks vaja luua võrk 120 000 aadressiobjektile ning selle hinnanguline kogumaksumus on *ca* 800 miljonit eurot.¹⁰

Määruse alusel antava toetuse eesmärk on aidata kaasa väga suure läbilaskevõimega elektroonilise side juurdepääsuvõrgu ehitamisele, mis võimaldab lõppkasutajal kasutada ülikiiret lairibateenust. Toetatakse juurdepääsuvõrgu ehitamist turutõrkepiirkondades ehk seal, kus puudub vähemalt 100 Mbit/s allalaadimiskiirust võimaldav juurdepääsuvõrk ja kuhu ettevõtjad 2029. aasta lõpuni selliste juurdepääsuvõrkude ehitamist ka ei plaani. Sellist piirkonda nimetatakse abikõlblikuks sihtpiirkonnaks ning see on kindlaks määratud määruse jõustumise seisuga, võttes arvesse toimunud avaliku konsultatsiooni tulemusi.

Määruse alusel antavat toetust rahastatakse Euroopa Regionaalarengufondist 45 miljoni euroga. Selle summaga on eesmärk luua liitumisvõimalus vähemalt 10 000 aadressiobjektile, sh nii eluruumide kui ka ettevõtjate kasutatavatele aadressidele.

Toetusmeede aitab ellu viia 2021–2027 perioodi rakenduskava¹¹ poliitikaeesmärgi nr 1 „Nutikam Eesti” erieesmärgi a alaeesmärgi v „Digitaalse ühenduvuse suurendamine” meetme 21.1.5.1 „Ühenduvus“ (edaspidi *meede*) sekkumist 21.1.5.11 „Väga suure läbilaskevõimega juurdepääsuvõrgu ehitamine“.

Toetusmeede aitab ka saavutada Vabariigi Valitsuse poolt 23. detsembril 2021. aastal kinnitatud arengukavas „Eesti digiühiskond 2030“¹² nimetatud alaeesmärki „Ühenduvus“ 2. suunda „Juurdepääsuvõrkude väljaarendamine“.

Toetuse andmist korraldab Riigi Tugiteenuste Keskus. Toetust antakse avatud taotlusvoorude kaudu sideettevõtjatele, sidevõrkude ehitamise kogemusega ettevõtjatele ja kohalike omavalitsuste omanduses olevatele juriidilistele isikutele.

Toetus on riigiabi, kuid see on kooskõlas Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1–78), mida on muudetud Euroopa Komisjoni määrustega (EL) 2017/1084 (ELT L 156, 20.06.2017, lk 1–18), 2020/972 (ELT L 215, 07.07.2020, lk 3–6), 2021/1237 (ELT L 270, 29.07.2021, lk 39–75) ja 2023/1315 (ELT L 167, 30.06.2023, lk 1–90) (edaspidi *üldine grupierandi määrus*), lairibataristule antava abi sätetega.¹³

Antav toetus on investeeringutoetus ja rajatav võrk jääb toetuse saajale, kellel lasub kohustus tagada teistele sideettevõtjatele võrdsetel alustel hulgimüügitasandi juurdepääs rajatavale võrgule. Võrgu edasisi haldamise ja käitamise kulud ei hüvitata.

⁹ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_et

¹⁰ <https://tja.ee/eraklient/ametist/lisainfo-ja-dokumendid/uuringud/lairibataristu-maksu>

¹¹ <https://www.rtk.ee/toetuste-ulevaated-ja-oigusaktid/euroopa-liidu-valisvahendid/rakendusperiood-2021-2027#rakenduskava-2021-2027>

¹² <https://www.justdigi.ee/digi-side-ja-kuber/digihiskonna-arengukava-2030>

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02014R0651-20230701>

Määrus kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse¹⁴ (edaspidi *ÜSS2021_2027*) § 10 lõike 2 alusel.

Meedet rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060¹⁵ artikli 95 kuludest sõltumatu rahastamise põhimõttel ning Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused” (edaspidi *ühendmäärus*) § 47 lõike 1 alusel. Nimetatud rahastamisskeem puudutab toetuse maksmist liikmesriigile, kus hüvitatavad summad on seotud tingimuste täitmise ja tulemuste saavutamisega, mille on kokku leppinud liikmesriik ja Euroopa Komisjon rakenduskavas.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Justiits- ja Digiministeeriumi digitalistu- ja küberturvalisuse osakonna sideturgude talituse nõunik Raigo Iling (55 941 997, raigo.iling@justdigi.ee) koostöös Riigi Tugiteenuste Keskuse ametnikega. Eelnõu ja seletuskirja on keeleteoimetanud Justiits- ja Digiministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Merike Koppel (merike.koppel@justdigi.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb 13 peatükist ja 36 paragrahvist.

1. peatükk sisaldab üldsätteid ja koosneb seitsmest paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 sätestatakse reguleerimisala.

Lõikes 1 nimetatakse konkreetne meede, mille on kokku leppinud Eesti Vabariik ja Euroopa Komisjon rakenduskavas.

Lõige 2 viitab riiklikule arengukavale („Eesti Digiühiskond 2030“) ja selles seatud eesmärgile, mida meede aitab saavutada (juurdepääsuvõrkude väljaarendamine).

Lõige 3 kinnitab, et määruse alusel toetatavates projektides lähtutakse järgmistest määruse (EL) 2021/1060 artiklis 9 nimetatud horisontaalsetest põhimõtetest:

- 1) liikmesriigid ja komisjon tagavad fondide rakendamisel põhiõiguste austamise ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta järgimise;
- 2) liikmesriigid ja komisjon tagavad, et kogu programmide ettevalmistamise, rakendamise, seire, aruandluse ja hindamise ajal võetakse arvesse ja edendatakse meeste ja naiste võrdõiguslikkust, soolise aspekti arvestamist ning sooküsimuste lõimimist;
- 3) liikmesriigid ja komisjon võtavad asjakohased meetmed, et välistada programmide ettevalmistamise, rakendamise, seire, aruandluse ja hindamise ajal igasugune diskrimineerimine soo, rassi või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuse, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse põhjal. Eelkõige võetakse kogu programmide ettevalmistamise ja rakendamise ajal arvesse puuetega inimeste juurdepääsu;

¹⁴ <https://www.riigiteataja.ee/akt/111032022001?leiaKehtiv>

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02021R1060-20240630>

- 4) fondide eesmärkide saavutamiseks tegutsetakse kooskõlas ELi toimimise lepingu artiklis 11 sätestatud kestliku arengu edendamise eesmärgiga, võttes arvesse ÜRO kestliku arengu eesmäärke, Pariisi kokkulepet ja põhimõtet „ei kahjusta oluliselt“;
- 5) fondide eesmärkide saavutamiseks tegutsetakse täielikus kooskõlas liidu keskkonnanalaste õigusaktidega.

Lisaks viitab see lõige ka strateegia „Eesti 2035“¹⁶ aluspõhimõtetele ning seal sätestatud sihile „Eestis on kõigi vajadusi arvestatav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“. Strateegia Eesti 2035 aluspõhimõtte on sõnastatud järgmiselt: „Sihtideni jõudmise aluseks on vabadusele, õiglusele ja õigusele rajatud demokraatlik ja turvaline riik, kus austatakse õigus- ja sotsiaalliigi põhimõtteid ning kus säilib ja areneb eesti rahvus, keel ja kultuur. Selle tagab loov, vastutustundlik ning avatust ja kogukondi väärtustav ühiskond, mis hoiab ja edendab Eesti identiteeti ning tagab mitmekesise, ligipääsetava ja ajaga kaasas käiva elujõulise kultuuriruumi“.

Lõikes 4 on sätestatud, et määruse alusel antav toetus on lairiba-püsivõrkude jaoks antav abi üldise grupierandi määruse artikli 52 tähenduses ning selle andmisel kohaldatakse üldises grupierandi määruuses ja konkurentsiseaduse §-s 34² sätestatut.

Üldise grupierandi määruse artikli 52 alusel võib lairibataristu väljaehitamiseks anda investeerimisabi, kui täidetud on üldises grupierandi määruuses sätestatud tingimused. Üldist grupierandi määrust ei kohaldata lairibataristu jaoks antava abi suhtes, kui see ületab künnise 100 miljonit eurot projekti kohta (artikli 4 lõike 1 punkt y). Kõnesoleva määruse alusel antava abi kogusumma ei ületa 45 miljonit eurot. Samuti jaotatakse eelarve omakorda kohalike omavalitsuste vahel ning projektidele antava abi kogusummad eraldivõetuna on veelgi väiksemad.

Samuti tuleb üldise grupierandi määruse alusel investering teha piirkonda, kus sama kategooria taristu puudub ja kus sellist taristut kavandatava abimeetme rakendamise perioodil kommertsalustel tõenäoliselt välja ei arendata ja mida kontrollitakse avaliku konsultatsiooni teel. Üldine grupierandi määru (artikli 52 lõike 3 punktid a ja b) sätestab kiiruste alusel kaks peamist kategooriat: 100 Mbit/s allalaadimiskiirus kõigi aadressiobjektide puhul ja 300 Mbit/s allalaadimiskiirus sotsiaalmajanduslikult oluliste aadressiobjektide puhul. Kõnealune toetusmeede lähtub 100 Mbit/s kiiruse künnisväärtusest ning annab toetust piirkondadele, mille taristu ei võimalda sellise kiirusega püsiühendust ja kuhu eraettevõtjad seda ei plaani ka rajada.

Lõige 5 selgitab, millistel üldises grupierandi määruuses sätestatud juhtudel kõnesoleva määruse alusel toetust ei anta. Olulisim sätte neist on üldise grupierandi määruse artikli 1 lõike 4 punkt c, mis käsitleb raskustes olevaid ettevõtjaid. Nimetatud punkt keelab anda riigiabi raskustes olevatele ettevõtjatele.

Lõikes 6 määratakse määruse alusel toetatavate tegevuste abikõlblik sihtpiirkond. Selleks on piirkonnad, kus puudub vähemalt 100 megabitti sekundis allalaadimiskiirusega püsiühendus ning kuhu seda lähema kolme aasta jooksul ei ole kavas sideettevõtja investeringuga rajada.

Euroopa Komisjoni teatise „Suunised lairibavõrkude jaoks antava riigiabi kohta 2023/C 36/01“¹⁷ (edaspidi *lairibavõrkude suunised*) kontekstis on need nn valged piirkonnad, kus ülikiire püsivõrk puudub ja kuhu seda ei ole tõenäoliselt kavas asjakohasel ajavahemikul

¹⁶ <https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-plaaneering/strateegia>

¹⁷ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2023.036.01.0001.01.EST

ehitada (lairibavõrkude suuniste punkt 100). Grupierandi määruse artikkel 52 sätestab omakorda, et sellistesse piirkondadesse riigiabi andmine on vabastatud riigiabiloos taotlemisest.

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA) selgitas need valged alad välja 27. septembrist kuni 1. novembrini 2024 toimunud kaardistamise käigus ja korraldas seejärel 21. jaanuarist 2025 kuni 23. veebruarini 2025 avaliku konsultatsiooni.¹⁸

Kaardistamine ja avalik konsultatsioon

Kaardistamise ja avaliku konsultatsiooni käigus paluti kõigil Eestis tegutsevatel sideettevõtjatel kontrollida üle TTJA koostatud andmebaasi andmete paikapidavus ning anda teada ka oma kuni 2029. aasta lõpu planeeritud investeeringud lairibavõrkudesse.

Täpsemalt palus TTJA ettevõtjatel esitada teave juba olemasolevate või kuni 2029. aastani ehitada planeeritavate vähemalt 100 Mbit/s kiirusega lairibaühendust võimaldava püsiühendusega juurdepääsuvõrkude kohta.

Lairibavõrkude suuniste punkti 21 kohaselt on tehnoloogia arengu praeguses etapis olemas eri liiki ülikiire juurdepääsu püsivõrke, sealhulgas:

- a) kiudoptilised võrgud (FTTx) – FTTx hõlmab mitmesugust liiki võrke, nagu valguskaabelühendus hooneni (FTTB), valguskaabelühendus koju (FTTH), valguskaabelühendus valduseni (FTTP) ja valguskaabelühendus jaotuskapini (FTTC). FTTC-võrkudega on aga võimalik ülikiireid püsivõrguteenuseid pakkuda üksnes juhul, kui teatud pikkusega liinidel kasutatakse vektordust (tehnoloogia, mis parandab VDSL-i (väga kiire digitaalne abonendiliin) toimimist);
- b) täiustatud ajakohastatud kaabelvõrgud, mille puhul rakendatakse vähemalt DOCSIS 3.0 standardit (DOCSIS – *Data Over Cable Service Interface Specification*). See on üleilmselt tunnustatud telekommunikatsioonistandard, mille alusel on välja töötatud ja esitatud mitu põlvkonda spetsifikatsioone (DOCSIS 1.0, DOCSIS 1.1, DOCSIS 2.0, DOCSIS 3.0, DOCSIS 3.1 jne). Praeguses turuolukorras on välja töötatud DOCSIS 4.0 spetsifikatsioonid;
- c) traadita juurdepääsu püsivõrgud, mis põhinevad 5G-tehnoloogial, ja võimalik et ka muu traadita tehnoloogia, mis hõlmab raadiokohtvõrkudel põhinevaid lahendusi, eelkõige järgmise põlvkonna WiFi (WiFi6);
- d) satelliit tehnoloogia lahendused, mida kasutatakse praegu mõnikord äärepoolsetes või isoleeritud piirkondades olukordades, kus nendega on võimalik tagada piisavad püsivõrgu lairibateenused. Tulevikus muutuvad eeldatavalt kättesaadavaks täiustatud satelliidid (sh väga suure jõudlusega satelliidid), millega on võimalik lairibateenuste kvaliteeti märkimisväärselt parandada ja ülikiiret ühendust pakkuda. Samuti on satelliitidel oma osa avaliku sektori asutustele teenuste osutamisel. Ette valmistatakse mitut madala orbiidiga satelliitide kogumit, mis peaksid vähendama latentsusaega.

Kõnesolev toetusmeede on mõeldud juurdepääsuvõrkude rajamiseks üldise grupierandi määruse artikli 52 lõike 3 punktis a kirjeldatud piirkondades. See tähendab, et toetust antakse ühendamiseks kodumajapidamisi ja sotsiaal-majanduslikke keskusi piirkondades, kus puudub võrk, mille puhul on võimalik tagada tipptunnitingimustes vähemalt 100 Mbit/s (kiiruse künnisväärtus) allalaadimiskiirusega ühendus ja kus tõenäoliselt ei plaanita sellist võrku asjakohases ajavahemikus kasutusele võtta. Seda kontrollitakse kaardistamise ja avaliku konsultatsiooni teel kooskõlas üldise grupierandi määruse artikli 52 lõikega 4;

¹⁸ <https://ttja.ee/lairiba-viies-etapp-2025-2029>

TTJA korraldatud avaliku konsultatsiooni materjalid ja tulemused on avaldatud ameti veebilehel <https://ttja.ee/lairiba-viies-etapp-2025-2029>.

Lõike 7 kohaselt toimub kogu toetuse taotlemise ja kasutamisega seotud infovahetus ja dokumentide saatmine perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 21 lõikes 3 sätestatud e-toetuse keskkonnas.

Eelnõu § 2 selgitab toetuse andmise eesmärki ja tulemust.

Lõike 1 kohaselt on toetusemeetme eesmärk aidata abikõlblikus sihtpiirkonnas rajada väga suure läbilaskevõimega elektroonilise side juurdepääsuvõrke, mis võimaldavad lõppkasutajal kasutada ülikiiret lairibateenust. Kuigi valge ala defineerimise kriteerium on 100 Mbit/s, on lairibavõrkude suuniste kohaselt toetuse andmisel võimalik seada kvaliteedi, tulevikukindluse ja konkurentsiga seotud lisakriteeriume, et riigi raha toel ehitatav taristu oleks piisav, tagamaks lähitulevikus tekkivate vajaduste rahuldamine ilma lisariigiabi andmata. Kõnesoleva toetusmeetme puhul on otsustatud lähtuda peamiselt sellest, et rajatav lairibataristu oleks tehniliselt võimeline teenindama 1 Gbit/s allalaadimiskiirusega lairibateenuseid (täpsemad tehnilised tingimused on sätestatud §-s 12).

Lõikes 2 defineeritakse väga suure läbilaskevõimega elektroonilise side juurdepääsuvõrk. Selliseks võrguks peetakse üldkasutatavat elektroonilise side võrku, mis koosneb kuni üldkasutatava elektroonilise side teenuse osutamise kohas asuva jaotuspunktini täielikult fiiberoptikast, või üldkasutatav elektroonilise side võrk, mille kvaliteediparameetrid on samaväärsed fiiberoptikal põhineva võrguga. Tegemist on Euroopa Liidus kokku lepitud definitsiooniga (direktiivi 2018/1972 artikli 2 lõige 2) ning kogu Euroopa Liidu õigus ja toetusmeetmed on suunatud sellele, et tagada kõikjal Euroopas väga suure läbilaskevõimega võrkude olemasolu.

Valguskaablil põhinevate võrkudega samaväärseid kvaliteediparameetreid on selgitatud elektroonilise side Euroopa reguleerivate asutuste ameti välja töötatud suunistes.¹⁹

Püsivõrgu puhul peavad tavapärase sideliikluse tippkoormuse korral olema tagatud järgmised parameetrid:

- a. allalingi andmeedastuskiirus: ≥ 1000 Mbps;
- b. üleslingi andmesidekiirus: ≥ 200 Mbps;
- c. IP-paketi veasuhe (Y.1540): $\leq 0,05\%$;
- d. IP-paketi kadude suhe (Y.1540): $\leq 0,0025\%$;
- e. edasi-tagasi-IP-paketi viivitus (RFC 2681): ≤ 10 ms;
- f. IP-paketi viivituse variatsioon (RFC 3393): ≤ 2 ms;
- g. IP-teenuse saadavus (Y.1540): $\geq 99,9\%$ aastas.

Raadiolahenduse puhul peab tavapärase sideliikluse tippkoormuse korral olema tagatud järgmised parameetrid:

- a. allalingi andmeedastuskiirus: ≥ 150 Mbps;
- b. üleslingi andmeedastuskiirus: ≥ 50 Mbps;
- c. IP-paketi veasuhe (Y.1540): $\leq 0,01\%$;
- d. IP-paketi kadude suhe (Y.1540): $\leq 0,005\%$;

¹⁹https://berrec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berrec/regulatory_best_practices/guidelines/9439-berrec-guidelines-on-very-high-capacity-networks

- e. Edasi-tagasi-IP-paketi viivitus (RFC 2681): ≤ 25 ms;
- f. IP-paketi viivituse variatsioon (RFC 3393): ≤ 6 ms;
- g. IP-teenuse saadavus (Y.1540): $\geq 99,81\%$ aastas.

Selleks, et tagada nõutava kvaliteediga teenust, peavad raadiolahendusega võrgud kasutama lõppkasutajaga ühendamiseks sagedusloaga sagedusi, kuna ainult operaatori ainukasutuses olevad sagedused tagavad operaatorile võimaluse tagada oma võrgus kindel kvaliteet ilma häireteta. Vastavalt ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri 26. oktoobri 2017. a määruse nr 54 „Eesti raadiosagedusplaan“ § 2 lõikele 3 peab tegemist olema primaarse kasutusrežiimiga, kuna ainult seda raadioseadet kaitstakse teise raadioseadme põhjustatud häirete eest. Lisaks on olemas ka sekundaarne kasutusrežiim, aga seda ei kaitsta teise raadioseadme põhjustatud häirete eest ja sellise raadioseadme kasutamine ei tohi tekitada häireid primaarse kasutusrežiimiga raadiosideteenistusele.

Lõikes 3 defineeritakse ülikiire lairibateenus. Üle 100 Mbit/s kiirusega võrke nimetatakse inglise keeles erinevate terminitega, nagu *ultrafast* või *superfast broadband*. Kõnesoleva määruse kontekstis ning lähtudes EL-i eesmärgist tagada gigabitiühendus kõikidele, on ülikiire teenuse lävendiks 1 Gbit/s.

Lõige 4 sätestab, et toetuse andmise tulemusena luuakse võimalus liituda väga suure läbilaskevõimega elektroonilise side juurdepääsuvõrguga. See liitumisvõimalus luuakse kõigile projekti elluviimise piirkonnas asuvatele aadressiobjektidele. See tähendab, et tegemist on üldkasutatava sidevõrguga, millega osutatakse sideteenust eraisikutele, ettevõtjatele ja asutustele.

Lõige 5 nimetab väljundnäitajad, mida toetusmeetmega püütakse saavutada. Need on Euroopa Liidu tasandil kokkulepitud ühised näitajad, mille alusel jälgitakse riikide tulemusi. Need on kokku lepitud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi (ELT L 231, 30.06.2021. lk 60–93).²⁰

Ülikiirele lairibaühendusele juurdepääsuks peetakse seda, kui aadressiobjektile, kus asub eluruum või ettevõtja, on loodud juurdepääsuvõrguga liitumise võimalus kõnesoleva määruse § 3 kohaselt.

Eluruum on kõnesoleva määruse tähenduses ruum hoones, mille kasutusotstarve on ehitisregistri järgi järgmine:

- kahe korteriga elamu;
- kaksikelamu;
- muu kolme või enama korteriga elamu;
- ridaelamu;
- ridaelamu või kaksikelamu sektsioon (juhul kui on oma katus ja sissepääs maapinnalt);
- suvila või aiamaja;
- üksikelamu.

Kui ehitisregistris on märgitud hoones olevate eluruumide arvuks 1 või suurem number, loetakse eluruumide arvuks ehitisregistris olevate eluruumide arv.

²⁰ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1058/oj?uri=CELEX:32021R1058>

Juhul kui ehitistregistri järgi on hoones märgitud eluruumide arvuks 0 ja ka mitteeluruumide arv on 0, siis loetakse hoones asuvate eluruumide arvuks 1. Peamiselt on eluruumide arvuks märgitud 0 üksikelamute, suvilate ja aiamajade puhul.

Ettevõtja on kõnesoleva määruse tähenduses hoonesse registreeritud juriidiline isik äriregistri järgi. Ühes hoones võib asuda mitu juriidilist isikut ning kõik need loetakse ülikiirele lairibaühendusele juurdepääsu seisukohast eraldi ettevõtjaks. Kuna juriidilised isikud võivad aja jooksul oma asukohta muuta, siis saab asjaomasele aadressile registreeritud juriidilisi isikuid loendada ainult konkreetsel ajahetkel ning tuleb arvestada nende andmete muutumisega.

Lõige 6 nimetab tulemusnäitajad, mida toetusmeetmega püütakse saavutada. Need on samuti sätestatud määruses (EL) 2021/1058.

Väga suure läbilaskevõimega võrku tellitud lairibaühenduseks loetakse seda, kui aadressiobjektis (hoones) elav või asuv lõppkasutaja (eraisik või ettevõtja) on liitunud juurdepääsuvõrguga kõnesoleva määruse tähenduses. Asjaolu, kas liitunud eraisik või ettevõtja on sideettevõtjalt lairibateenuse tellinud ja seda kasutab, kõnesoleva näitaja puhul ei arvestata.

Eluruume, kuhu on tellitud lairibaühendus, loendatakse samadel alustel lõikes 5 selgitatuga. Ettevõtjaid, kes on tellinud lairibaühenduse, loendatakse samadel alustel kui lõikes 5 nimetatud ettevõtjaid.

Kõik lõigetes 5 ja 6 nimetatud andmed esitab rakendusüksusele toetuse saaja.

Lõikes 7 sätestatakse, et toetatavate projektidega aidatakse järgida strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtteid ja saavutada sihti „Eestis on kõigi vajadusi arvestatav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“. Samuti on nimetatud näitaja, millega seda mõõdetaks, nimelt elukeskkonnaga rahulolu näitaja.

Eelnõu § 3 defineerib juurdepääsuvõrguga liitumise võimaluse loomise. Elektroonilise side seaduse § 2 punkti 70 kohaselt on üldkasutatava elektroonilise side võrgu lõpp-punkt (edaspidi *lõpp-punkt*) üldkasutatava elektroonilise side võrgu füüsiliselt kindlaks määratud punkt, kus kliendile on loodud juurdepääs või võimalus juurdepääsuks üldkasutatavale elektroonilise side võrgule.

Toetusmeetme raames peab lõpp-punkt olema rajatud kinnistupiirile või selle vahetusse lähedusse. Toetuse saaja võib rajada lõpp-punkti ka kinnistul asuvale aadressiobjektile lähemale (nt maja kõrvale). Samuti võib toetuse saaja rajada lõpp-punktid väljaspool kinnistut selle vahetusse lähedusse, kui tehniliselt ja majanduslikult on ebaotstarbekas kõikidele aadressiobjektidele igaks juhaks liitumisvõimaluse loomine kinnistu piirile. Sealhulgas on aktsepteeritav ka selline lahendus, mille puhul ei tehta neile aadressiobjektidele, kellele luuakse juurdepääsuvõrguga liitumise võimalus, aga kes sellega kohe liituda ei soovi, eraldi väljavõtteid iga kinnistu juures, vaid rajatava juurdepääsuvõrgu ülesehitus võimaldab soovi korral hiljem need väljavõtted teha viisil, mis ei nõua juba rajatud juurdepääsuvõrgu ümber ehitamist/laiendamist.

Näiteks on kaabelvõrkudes mikrotoru, mis ulatub vähemalt kinnistu piirini ja kuhu saab liitumisvõimaluse saanud aadressiobjekti jaoks hiljem paigaldada kaabli alates vahejaotuspunktist kuni lõppkasutaja aadressiobjektini. Sellisel juhul loetakse lõpp-punktiks

kohta, kus aadressiobjektile on loodud võimalus juurdepääsuvõrguga liitumiseks, isegi kui see lõpp-punkt ei asu vahetult aadressiobjekti läheduses.

Kõigil eelpool nimetatud juhtudel on oluline, et kui liitumisvõimaluse saanud aadressiobjekt soovib juurdepääsuvõrguga liituda, siis ei ole liitumiseks vaja teha tsiviilehitustöid väljaspool kinnistut, millel aadressiobjekt asub – näiteks kaevetöid või tee alt läbi puurimist ja muid taolisi töid, mille jaoks on vajalik taotleda kohaliku omavalitsuse, naaberkinnistute omanike ja/või teeomaniku kooskõlastusi, lube, servituute jne.

Kolme ja enama korteriga elamu puhul tuleb lõpp-punkt rajada korterelamu üldkasutatavasse ruumi või selle puudumisel kinnistupiirile. Kolme ja enama korteriga elamuks loetakse hoonet, millel on ehisregistris peamise kasutamise otstarbena märgitud „muu kolme või enama korteriga elamu“.

Eelnõu § 4 defineerib lõppkasutaja.

Eelnõu § 5 defineerib aadressiobjekti. Ruumiandmete seaduse § 43 lõike 2 kohaselt on unikaalaadressi nõudvad aadressiobjektid:

- 1) elamud;
- 2) hooned, milles on eluruumi ehk kortereid ja muid aadressi alusel eristamist vajavaid hooneosi;
- 3) juriidiliste isikute asukohahooned;
- 4) hooned, milles asuvad universaalse postiteenuse osutamise juurdepääsupunktid ning eelnimetatud hoonete osad;
- 5) olemasoleval või kavandataval selgelt piiritletaval tiheasustusega või kompaktse asustusega alal (edaspidi unikaalaadressi nõudega ala) asuvad maaüksused;
- 6) maaüksused, mille koha-aadress sisaldab aadressikoha nime;
- 7) korterid ja muud aadressi alusel eristamist vajavad hooneosad.

Kuna toetusmeetme eesmärk on viia ülikiiret lairibateenust võimaldav juurdepääsuvõrk piirkondadesse, kus elatakse ja tegeletakse ettevõtlusega, siis on määrase kohaldamisalast välja jäetud punktides 5 ja 6 nimetatud aadressiobjektid. Kuna postkontorid asuvad samuti hoonetes, millel on unikaalaadress, on selguse huvides jäetud välja ka punktis 4 nimetatud aadressiobjektid.

Eelnõu § 6 defineerib hulgimüügitasandi juurdepääsu, milleks kõnesoleva määrase kontekstis on eelkõige juurdepääs toetusega rajatud juurdepääsuvõrgu passiivsele lairibataristule, nagu pime kaabel ja kliendiliinide eraldamine ning kaablikanaliseerimine, juurdepääs mastidele ja ülekandevõrgule ning bitivooühendusele. Definiitsioon põhineb üldise grupierandi määrase artikli 2 punktis 139 sätestatud määratlusel.

Eelnõu § 7 sätestab, et rakendusamet on Justiits- ja Digiministeerium ning rakendusüksus on Riigi Tugiteenuste Keskus.

2. peatükk „Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus, projekti abikõlblikkuse periood ja toetuse määr“ koosneb neljast paragrahvist.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse toetatavad tegevused.

Lõige 1 sätestab, millisele projektile toetust antakse. Esiteks peab projekt panustama väga suure läbilaskevõimega elektroonilise side juurdepääsuvõrgu ehitamisse ja sellega liitumise võimaluse loomisesse. Teiseks peab projekt ilmtingimata hõlmama juurdepääsuvõrgu passiivse lairibataristu rajamist (lg 2 p 1). Juhul kui toetuse saaja on taotlenud toetust ka aktiivseadmete paigaldamiseks, siis on ka nende paigaldamine projekti osa, kuid ainult aktiivseadmete paigaldamist ei toetata.

Lõige 2 sätestab, milliseid tegevusi toetatakse.

Punkti 1 kohaselt on need tegevused juurdepääsuvõrgu passiivse taristu projekteerimine ja ehitamine koos selleks vajalike materjalide ja omanikujärelevalvega. Projekteerimise alla võib liigitada ka projekteerimiseks vajalike ehitusgeoloogiliste uuringute tegemise ja geodeetiliste tööde tegemise ning tegevusega piiritletavat geomeetrilise planeerimise. Omanikujärelevalve teenuse tellib toetuse saaja, kui ta peab seda vajalikuks kontrollimeetmeks. Ehitusseadustiku kohaselt ei pea siderajatistele kohustuslikku omanikujärelevalvet tegema, kuna need on ehitusteatisekohustuslikud, mitte ehitusloakohustuslikud.

Punkti 2 kohaselt võib toetuse abil osta ja paigaldada ka juurdepääsuvõrgus teenuste osutamiseks vajalikke aktiivseadmeid. Nende hulka kuuluvad kõik seadmed, mis on vajalikud signaalide edastamiseks lõppkasutaja terminalseadmesse ja sealt signaalide vastuvõtmiseks. Nende hulka aga ei kuulu lõppkasutaja kasutuses olevad terminalseadmed, nagu ruuterid, modemid, arvutid jne.

Teenuste osutamiseks vajalike aktiivseadmete ostmine ja paigaldamine ei ole kohustuslik, kui toetuse saaja seda lisaks passiivse taristu rajamisele teha ei taha. Küll aga ei ole abikõlblik ainult aktiivseadmete ostmine olemasolevasse võrku paigaldamise eesmärgil ning selle kaudu olemasoleva passiivse taristu täiendamine.

Lõikes 3 defineeritakse juurdepääsuvõrgu passiivne lairibataristu. Definitsiooni aluseks on võetud üldise grupierandi määruse artikli 2 punktis 137 sätestatud sarnane definitsioon. Siin määruks on tehnorajatiste all mõeldud eelkõige (kuid mitte ainult) poste ja maste, millele saab paigaldada kaableid ja aktiivseadmeid, mis on vajalikud lairibateenuse pakkumiseks. Muude võrguelementide hulka võivad kuuluda näiteks toru, mast, kaablikanal, kontrollkaev, juurdepääsuluuk, kaablikapp, antennirajatis, torn ja post. Need kõik on sätestatud ehitusseadustiku § 61² lõikes 1.

Lõige 4 defineerib kaablikanalisisatsiooni. Peale lairibavõrgu kiudoptiliste, vask- või koaksiaalkaablite (mida peetakse eelkõige silmas kõnesolevas määruks) saab kaablikanalisisatsiooni paigutada ka elektrikaableid jne. Definitsioon põhineb üldise grupierandi määruse artikli 2 punktil 135.

Lõige 5 defineerib aktiivseadmed. Nende hulka kuuluvad näiteks WDMA-seadmed (*Wavelength Division Multiple Access*), ruuterid jne. See määratlus ei hõlma lõppkasutaja kasutuses olevaid seadmeid (modemid, ruuterid jne), mis ei ole kõnesoleva meetme raames abikõlblikud.

Lõige 6 sätestab, et toetust ei anta projektile, mis on juba ellu viidud, mille elluviimist on alustatud või mille puhul on võetud kohustusi investeringuga seotud tegevuste elluviimiseks. Nõue tuleneb riigiabi eeskirjadest ja riigiabi andmise puhul olulise ergutava mõju olemasolu nõude kirjeldusest. Näiteks ei tohi toetuse taotleja enne rakendusüksusele taotluse esitamist

kinnitada tellimusi, nõustuda pakkumustega, sõlmida lepinguid või kokkuleppeid, teha ettemakset, kasutada teenuseid, sõlmida üleandmis-vastuvõtmisakte jms.

Lõike 7 kohaselt toetatakse tegevust, mis on kooskõlas põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852 artikli 17 kohaselt kahjustab majandustegevus oluliselt:

- a) kliimamuutuste leevendamist, kui majandustegevus põhjustab olulist kasvuhoonegaaside heidet;
- b) kliimamuutustega kohanemist, kui majandustegevus põhjustab praeguse kliima ja eeldatava tulevase kliima kahjuliku mõju suurenemist tegevusele endale või inimestele, loodusele või varadele;
- c) vee- ja mereressursside kestlikku kasutamist ja kaitset, kui majandustegevus kahjustab
 - i) veekogude, sealhulgas pinna- ja põhjavee head seisundit või head ökoloogilist potentsiaali, või
 - ii) mereala head keskkonnaseisundit;
- d) ringmajandust, mis hõlmab jäätmetekke vältimist ja jäätmete ringlussevõttu, kui
 - i) majandustegevus põhjustab toodete olelusringi ühes või mitmes etapis olulist ebatõhusust materjalide kasutamisel või selliste loodusvarade nagu mittetaastuvate energiaallikate, tooraine, vee ja pinnase otsesel või kaudsel kasutamisel, sealhulgas toodete vastupidavuse, parandatavuse, uuendatavuse, korduskasutuse või ringlussevõetavuse osas;
 - ii) majandustegevus suurendab oluliselt jäätmete teket, põletamist või kõrvaldamist, välja arvatud ringlussevõetamatute ohtlike jäätmete põletamine, või
 - iii) jäätmete pikaajaline kõrvaldamine võib oluliselt ja pikaajaliselt kahjustada keskkonda;
- e) saastuse vältimist ja tõrjet, kui majandustegevus põhjustab õhku, vette ja pinnasesse juhitava saasteheite olulist suurenemist võrreldes enne majandustegevusega alustamist valitsenud olukorraga, või
- f) elurikkuse ja ökosüsteemide kaitset ja taastamist, kui majandustegevus
 - i) kahjustab märkimisväärselt ökosüsteemide head seisundit ja vastupidavust või
 - ii) kahjustab elupaikade ja liikide, sealhulgas liidu tähtsusega liikide kaitsestaatust.

Majandustegevuse hindamisel eelnimetatud kriteeriumide alusel võetakse arvesse nii majandustegevuse enda keskkonnamõju kui ka majandustegevuses pakutavate toodete ja teenuste keskkonnamõju kogu nende olelusringi jooksul, eelkõige arvestades nende toodete ja teenuste tootmist, kasutamist ja olelusringi lõppu.

Lõige 8 nõuab, et taristuinvesteeringu puhul peab olema tagatud kliimakindlus. Kuna lairibataristu kestab tavaliselt aastakümneid, on kliimakindluse hindamine vajalik.

Lõikes 9 on selgitatud, mida tähendab kliimakindluse tagamine. 2050. aasta kliimaeesmärkidega on võimalik tutvuda Euroopa Komisjoni kodulehel²¹.

Eelnõu § 9 käsitleb kulude abikõlblikkust. Lisaks ühendmääruse²² §-le 15 on selle paragrahvi lõike 2 kohaselt abikõlblikud kõik tööd, tegevused ja materjalid, mis on vajalikud juurdepääsuvõrgu rajamiseks ja selle kaudu teenuse osutamiseks.

²¹ Pikaajaline 2050. aasta strateegia - Euroopa Komisjon

²² <https://www.riigiteataja.ee/akt/105072023254?leiaKehtiv>

Lõige 3 sätestab, et abikõlblikud ei ole käibemaks ja rajatava juurdepääsuvõrgu hilisema haldamise kulud. Need tuleb toetuse saajal katta oma igapäevasest majandustegevusest. Toetusmeede on investeeringutoetus, mis aitab toetuse saajal teha investeeringu, mida ta turutingimustel ei teeks. Aga pärast algset investeeringut on võimalik selle investeeringu tulemusel rajatud võrgu käitamiselt saada tasusid lõppkasutajatele sideteenuseid osutatavatelt sideettevõtjatelt ning nende tasude abil katta muu hulgas ka igapäevase haldamise kulud.

Eelnõu § 10 sätestab projekti abikõlblikkuse perioodi.

Lõikes 4 on sätestatud rakendusüksuse õigus pikendada projekti abikõlblikkuse perioodi kuni 12 kuu võrra, kui on ilmnunud toetuse saajast sõltumatud asjaolud. Toetuse saajast sõltumatud asjaolud on näiteks alltöövõtjate tegematajätmised, mida toetuse saaja ei saanud ette näha. Samuti kohalike omavalitsustega toimuva asjaajamisega seotud viivitused, kui kohalik omavalitsus on jätnud oma kohustused tähtjaks täitmata. Nende hulka võib lugeda ka muu *force majeure* olukorra, mida toetuse saaja ei saa ette näha.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse toetuse piirsumma ja osakaal. Lõikes 1 sätestatud toetuse maksimaalne osakaal toetatavatest kuludest on 70 protsenti, mis on Euroopa Liidu kaasfinantseerimise maksimummäär 2021–2027 perioodil.

Lõike 2 kohaselt on toetuse maksimumsuurus ühe aadressiobjekti kohta 4500 eurot. Ühe taotlusega taotletava toetuse suurus ühe aadressiobjekti kohta arvutatakse keskmisena, jagades taotletava toetuse kogusumma liitumisvõimaluse saavate aadressiobjektide arvuga.

3. peatükk („Juurdepääsuvõrgu tehnilised tingimused ja keskkonnanõuded“) koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse toetuse abil rajatava juurdepääsuvõrgu tehnilised tingimused. Nende tingimuste eesmärk on võimaldada ehitada juurdepääsuvõrk, mis vastaks tänapäeva ühiskonna nõutele ning võimaldaks toetusega rajatud lairibataristu puhul teenuseosutajate vahel piisava konkurentsi olemasolu.

Lõike 1 punkti 1 järgi peab toetusmeetme abil rajatav juurdepääsuvõrk võimaldama seda kasutada soovimatel sideettevõtjatel ilmastikust ja loodusest sõltumatult osutada kõigil juurdepääsuvõrguga liitumise võimaluse saanud aadressiobjektidel tipptunnitingimustes lairibateenust garanteeritud allalaadimiskiirusega 1 Gbit/s. See kiirus vastab Euroopa Komisjoni 2030. aastaks seatud eesmärgile tagada kõigile Euroopa Liidu elanikele gigabitiühendus. Samas ei tähenda see automaatselt seda, et juurdepääsuvõrguga liitumise võimaluse saavad ja sellega liituvad aadressiobjektid peavad saama kuni 1 Gbit/s kiirusega lairibateenust tarbida – passiivne lairibataristu peab tehniliselt seda võimaldama, aga kui sideettevõtjad nii kiiret teenust konkreetses piirkonnas asuvatele aadressiobjektidele pakkuda ei soovi või see ei ole majanduslikult tasuv (kuna eeldab ka piisava võimekusega aktiivseadmetesse investeerimist), siis seda 1 Gbit/s kiirusega teenust lõppkasutajatel kasutada ei ole võimalik. Seega, loomulikult on sideettevõtjal võimalik osutada lairibateenust väiksemate kiirustega, mis vastavad lõppkasutajate vajadustele ja rahalistele võimalustele.

Tipptunnitingimused on üldise grupierandi määruse artikli 2 punkt 139e kohaselt tingimused, milles võrk eeldatavasti tipptunnil töötab. Tipptund on eelnimetatud artikli punkti 139d

kohaselt ajavahemik päevas, mis kestab enamasti ühe tunni ja mil võrk töötab tavaliselt täiskoormusel.

Lõike 1 punktis 2 on sätestatud hulгимүүгитасанди juurdepääsu tagamise kohustus. See tähendab, et toetusega rajatava võrgu igas lõigus kuni lõppkasutajani peab sideettevõtjal olema võimalik pakkuda lairibateenuseid lõppkasutajatele teistest sama taristut kasutatavatest sideettevõtjatest ja nende kasutatavatest tehnoloogiatest sõltumatul viisil. Toetuse saaja kohustus tagada selline hulгимүүгитасанди juurdepääs ja füüsiline eraldamine kehtib ainult toetusega rajatud võrgu osale. Näiteks kui toetusega rajatud võrk ühendatakse Estwini või mõne muu baasvõrguga, siis seal tuleb sideettevõtjal endal tagada selleks vajaliku võrguressursi rentimine.

Punkt 3 sätestab, et kui liin on rajatud kiudoptilist kaablit (ehk valguskaablit) kasutades, peab see koosnema vähemalt kiupaarist. Liin on elektroonilise side seaduse § 2 punktis 24 defineeritud kui tehniliste seadmete kogum, mis ühendab lõpp-punkti ühenduspunktiga. Lõpp-punkt on kõnesolevas määruses liitumisvõimalus vähemalt aadressiobjekti krundipiiril või selle vahetus läheduses. Ühenduspunkt on elektroonilise side seaduse § 2 punkti 67 kohaselt kliendi terminalseadme liiniga ühendamise koht. Liin on selle passiivse lairibataristu osa, mis rajatakse alles pärast liitumisvõimaluse saanud aadressiobjekti omaniku või kasutaja avalduse saamist ja liitumistasu maksmist. See punkt ei nõua (tehnoloogianeutraalsusest lähtudes) liini rajamist valguskaablit kasutades, kuid seab kohustuse teha see vähemalt kahest kiust koosneva valguskaabliga, kui toetuse saaja valib liini ehitamiseks valguskaabli. Kahe kiu nõue tuleneb vajadusest tagada tehnoloogianeutraalsus, kuna on lairibatehnoloogiaid, mis kasutavad andmeside pidamiseks kahte kiudu korraga. Uuemad tehnoloogiad on siiski võimalised pakkuma teenuseid pigem ühe kiuga. Kiudude keevitamisega seotud kulude kokkuhoiu mõttes on siiski aktsepteeritav, kui toetuse saaja keevitab standardlahendusena ainult ühe kiu ning teine kiud keevitatakse alles pärast vastava taotluse saamist sideettevõtjalt, kes soovib lõppkasutajale pakkuda teenust kahe kiuga.

Lõige 2 sätestab füüsilise eraldamise nõuded. Üldise grupierandi määruse põhjenduses 71²³ on märgitud, et kuigi teatavatel tingimustel võib virtuaalset eraldamist lugeda samaväärseks füüsilise eraldamisega, on siiski rohkemate kogemuste saamiseni vaja hinnata iga üksikjuhtumi puhul eraldi, kas konkreetset mittefüüsilist või virtuaalset hulгимүүги tasandi juurdepääsutoodet saab lugeda samaväärseks eraldatud juurdepääsuga vasest või kiudoptilisele kliendiliinile. Sel põhjusel, ja kuni neid kogemusi saab riigiabi üksikjuhtumite või eelhindamise õiguslikus kontekstis tulevase läbivaatamise raames arvesse võtta, tuleks praeguse üldise grupierandi määruse kohaldamiseks nõuda füüsilist eraldamist.

Lõige 3 sätestab nõude juurdepääsuvõrgu ülesehitusele, et seda oleks võimalik laiendada ka kõigi nende abikõlblikus sihtpiirkonnas asuvate aadressiobjektideni, mis kõnesoleva toetusmeetme abil juurdepääsuvõrguga liitumise võimalust ei saa. See nõue kehtestatakse põhjusel, et suure tõenäosusega ei piisa toetusmeetme praegu ettenähtud eelarvest selleks, et luua juurdepääsuvõrguga liitumise võimalus kõigile turutõrkepiirkondades asuvatele aadressiobjektidele, eelkõige üksikutele teistest eraldi asuvatele aadressiobjektidele, kelleni juurdepääsuvõrgu laiendamine oleks praegust eelarvet silmas pidades kallid, ning mis selle asemel võimaldaks hoopis ühendada suurema arvu aadressiobjekte kusagil mujal. Siiski tuleks rajatava juurdepääsuvõrgu puhul selle tehnilist ülesehitust silmas pidades võtta võimaluse korral arvesse ka neid aadressiobjekte, mis liitumisvõimalust juurdepääsuvõrgu rajamise lõppedes veel ei saa, kuid kuuluvad loogiliselt võttes rajatud juurdepääsuvõrgu mõjupiirkonda.

²³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014R0651>

See tähendab võimalust jätkata ilma juba rajatud juurdepääsuvõrgus olulisi ümberehitusi tegemata juurdepääsuvõrgu laiendamist nende aadressiobjektideni, kuhu kõnesoleva meetme abil liitumisvõimalust ei looda. Tulevikus laiendatav juurdepääsuvõrk ei pea põhinema ilmtingimata samal tehnoloogial mis toetusega rajatud juurdepääsuvõrk. Näiteks kui toetusega rajatud juurdepääsuvõrk ühendab aadressiobjekte valguskaabliga, siis tulevikus kaugemal asuvate aadressiobjektideni rajatavad juurdepääsuvõrgud võivad olla ka õhu kaudu raadiolahendused. Samas peab neil raadiolahendustel olema ühendus ülekandevõrguga jne, mis tähendab, et mingil kujul vaba ressurss (näitkeks vabad mikrotorud või vaba pime kaabel jne) peaks olema rajatud juurdepääsuvõrgus juba olemas.

Lõige 4 seab tingimused, mil viisil peab toetusmeetme abil rajatav juurdepääsuvõrk olema ühendatud olemasoleva kiudoptilise ülekandevõrguga.

Punkt 1 sätestab nõuded ülekandevõrgu ja juurdepääsuvõrgu ühendatuse kohta. Lihtsustatult öeldes tähendab see seda, et ülekandevõrgu ja juurdepääsuvõrgu otsad peavad niimoodi kokku minema, et sideettevõtjate jaoks piisab lairibateenuste pakkumisega alustamiseks ainult aktiivseadmete paigaldamisest ja erinevate sidesõlmede või kaablite ühendamisest (sh ka toetusega rajatud juurdepääsuvõrgu ja baasvõrgu vahelistesse mikrotorustikesse/kulglatesse sideettevõtja endi kuludega kaablite puhumine, kui see on vajalik), mille teostamiseks piisab kokkuleppest juurdepääsuvõrgu ja/või ülekandevõrgu omanikuga. Tähtis on see, et sidekappide rajamist, trasside ehitamist ja sellega kaasnevat seadustamist ei tohi enam nõuda.

Punkti 2 kohaselt peab ülekandevõrk olema vabalt ligipääsetav ja tagama piisava võrguressursi vähemalt viiele sideettevõtjale. Nagu eespool on kirjeldatud, on ülekandevõrke (ehk baasvõrke) Eestis rajatud nii erakapitaliga kui ka ELi toetustega. Toetusmeetme määrus ei kohusta toetuse saajat ühendama juurdepääsuvõrku konkreetse ülekandevõrguga (näiteks Estwin), vaid annab toetuse saajale vabaduse ise otsustada juurdepääsuvõrgu ülesehituse ja ulatuse. Küll aga peab olema tagatud see, et vähemalt viiel juurdepääsuvõrku kasutada soovival sideettevõtjal oleks reaalselt võimalik kasutada ka ülekandevõrku. Kui juurdepääsuvõrguga ühendatavas ülekandevõrgus puudub viiel sideettevõtjal võimalus võrguressursi rentida, tähendab see sisuliselt ka juurdepääsuvõrgu teenuse puhul viie sideettevõtja vahelise konkurentsi puudumist. Ülekandevõrgu puhul loetakse tingimused täidetuks ka siis, kui vaba ressursi on näiteks järel kolmele uuele võimalikule sideettevõtjale, aga selle ülekandevõrgu ressursi on juba kasutamas kaks sideettevõtjat, kes toetusega rajatud juurdepääsuvõrgu kaudu lõppkasutajatele teenuseid osutada soovivad. Ülekandevõrgu ressursi arvestamisel ei võeta arvesse neid sideettevõtjaid, kes kasutavad ülekandevõrku muuks otstarbeks kui lõppkasutajatele lairibateenuste osutamiseks toetusega rajatava juurdepääsuvõrgu piirkonnas (näiteks linnade- või riikidevahelised andmesideühendused jne).

Samuti võib vaba ressursina käsitada ka vaba passiivse taristu (kaablikanaliseerimise või mikrotoru) olemasolu, kuhu saab veel valguskaableid paigaldada. Lisavalguskaablite paigaldamine on ülekandevõrgu omaniku/operaatori ja lõppkasutajatele teenust osutavate sideettevõtjate vahelise kokkuleppe küsimus, kui seda kokkulepet pole sõlminud toetuse saaja.

Vaba võrguressursiga ülekandevõrku on Eestis 2024. aasta seisuga piisavalt. Alates 2010. aastast on ELi toetusega maapiirkondadesse ehitatud ülekandevõrku, mis on kõigile sideettevõtjatele võrdsetel alustel kättesaadav ja selle kasutamise hind on tänu ELi 85% suurusele toetusele palju soodsam (hinnangute järgi isegi viis korda soodsam) kui kommertsivõrkude oma ning seal on ka piisavalt ressursi palju rohkema kui viie sideettevõtja teenindamiseks (enamasti on kiudude miinimumarv igas trassiosas 48 kiudu, st kiupaari kasutamist saaks taotleda 24 ettevõtjat). Praeguseks on valminud peaaegu 7000 km

ülekandevõrku ning sellega on 2009. aastal algselt paika pandud eesmärgi ehitada 6400 km ülekandevõrku veidi isegi ületatud. ELi toetuse abil on ülekandevõrku Eestis ehitatud kolm sihtasutust/mittetulundusühingut:

Eesti Lairiba Arenduse Sihtasutus: <http://ela12.elasa.ee/elakaart/>;

MTÜ Eesti Andmesidevõrk: <https://eestiandmeside.ee/sidevork/kaart/> ja

MTÜ Valguskaabel: <http://www.valguskaabel.ee/?valminud-vork,3>.

Lisaks ELi toetusega ehitatud ülekandevõrkudele on olemas ka eraomandis olevaid ülekandevõrke, mis on peamiselt Telia Eesti ASi omanduses.

Punkt 3 sätestab teatud tingimustel kohaldatava erandi punktis 2 seatud tingimusest. Siinkohal on mõeldud nii hinna kui ka tehnoloogia poolest alternatiivsete lahenduste pakkumist toetuse taotleja poolt. Tehnoloogiliselt tähendab see näiteks vabade kiudoptiliste kaablite puudumisel ning sellest tulenevalt füüsilise eraldamise mitteväimaldamise asemel virtuaalse eraldamise (*virtual unbundling*) teenuse pakkumist, mis on võimalikult lähedane füüsilisele eraldamisele.

Punkti 4 järgi peavad olema olema jaotuspunktid, vajaduse korral koos elektriühenduse ja väliseadmekappidega. Väliseadmekapp peab mahutama vähemalt viie sideettevõtja seadmed. Väliseadmekappe pole ilmingimata vaja igal pool ehitada, kui lairibateenust osutavate sideettevõtjate võrgusõlmed asuvad piisavalt lähedal, et toetusega rajatud juurdepääsuvõrguga liitunud klientidele oleks võimalik lairibateenuseid pakkuda. Vältimatu vajadus seadmekappi paigaldada puudub, kui vähemalt ühel operaatoril on võimalik piirkonnas teenust pakkuda ilma lisaväliseadmekapi paigaldamiseta. Juhul kui ükski operaator ei ole tehnilistel põhjustel võimeline rajatud juurdepääsuvõrgus kõigile juurdepääsuvõrguga liitunud aadressiobjektidele teenust pakkuma, peab toetuse saaja rajama elektriga varustatud seadmekapi, mis majutab kõik reaalselt seda kasutada soovivate sideettevõtjate seadmed. Toetuse saaja rajatud aktiivseadmete kappidesse sideettevõtjate paigaldatud seadmete tarbitava elektri kohta on toetuse saajal õigus esitada arved sideettevõtjatele.

Lisaks jaotuspunktile võib juurdepääsuvõrgu puhul olla vaja veel rajada lisavahejaotuspunkte ja muud sarnast, mis võimaldavad sideettevõtjatel lõppkasutajatele lairibateenuse pakkumiseks ühendusi luua – see ja muud detailset võrgu ülesehitust puudutav (sh. seadmekappide mõõtmed) on toetuse saaja enda otsustada, kuid tuleb lähtuda põhimõttest, et kõiki sideettevõtjaid koheldakse võrdselt ning sideettevõtjate nõudluse korral on tehniline ja ruumiline valmisolek tagatud viiele sideettevõtjale.

Kõik eelloetletud tööd ja tegevused kuuluvad abikõlblike tegevuste hulka.

Lõige 5 defineerib ülekandevõrgu. Eesti keeles on rohkem kasutuses termin „baasvõrk“. Eestis tuntum baasvõrk on EstWin projektiga ELi struktuurivahendite abil rajatav kiudoptiline baasvõrk maapiirkondades. Kuid maapiirkondades on ka kommertsivõrke, peamiselt Telia omanduses olevad valguskaabelvõrgud, mis ühendavad omavahel suuremaid asulaid ja seal olevaid sidesõlmi.

Lõige 6 defineerib tuumvõrgu. Tuumvõrgud (magistraalvõrgud) on suuremaid linnu ja rahvusvaheliselt ka riike ühendavad võrgud. Eestis on need võrgud kõik eraomandis (Telia, Tele2 jne).

Eelnõu § 13 sätestab juurdepääsuvõrgu rajamise keskkonnanõuded.

Punktis 1 esitatakse tingimus, mis keelab REACH-määrusega²⁴ reguleeritud ohtlike ainete sisalduse juurdepääsuvõrgu rajamisel kasutatavates toodetes ja materjalides. REACH-määruse XIV lisas on nimetatud väga ohtlikud ained (ingl *substances of very high concern*), mis kuuluvad autoriseeringut vajavate ainete loetellu ning mille turule laskmine ja kasutamine on võimalik vaid vastava loa alusel. XVII lisas on kehtestatud teatud ohtlike ainete tootmise ja kasutamise piirangud. Näiteks ei tohi plastmaterjalid sisaldada raskmetalle (nt kaadmium), v.a juhul, kui näiteks kaablitorud on valmistatud taaskasutusse võetud plastijäätmetest, või on keelatud kasutada materjalina puidust valmistatud ja immutatud poste, mis sisaldavad ohtlikke aineid, kui on oht, et inimesed võivad nendega kokku puutuda. Ohtlike ainete sisalduse vastavuse REACH-määruse nõuetele peab tagama materjalide tootja.

Punktis 2 sätestatakse kohustus tagada elektri- ja elektroonikaseadmete puhul (nt aktiivseadmed) vastavus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2011/65/EL²⁵ (RoHS-direktiiv), mis reguleerib ohtlike ainete sisaldust elektri- ja elektroonikaseadmetes. RoHS-direktiivi nõuded on üle võetud jäätmeseadusse ning see hõlmab mõningaid raskmetalle, leegiaeglusteid ja plastifikaatoreid. Seadmete vastavuse peab tagama toetuse taotleja. Rakendusüksusel, kes hindab vajaduse korral seadmete vastavust kehtestatud nõuetele, on õigus nõuda toetuse saajalt dokumente, mis tõendavad seadmete vastavust nõuetele. Kui tehniline lahendus eeldab seadmete hilisemat hooldust ja väljavahetamist, siis tuleb tagada tekkivate elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete nõuetekohane kogumine ja käitlusesse suunamine.

Punktis 3 sätestatakse nõue, et kui rajatakse uued liinid, siis tuleb silmas pidada, et nende rajamine ei kahjustaks kaitsealasid, sh Natura 2000 alasid ning ei tekitaks elupaikadele ja liikidele olulist kahju. Kui projektile on tehtud KMH või KMH eelhinnang ja nendes on esitatud leevendusmeetmeid, siis neid tuleb rakendada. KMH eelhinnangu tegemise või KMH algatamise eest vastutab KOV.

Peale selle peab otsustaja keskkonnamõjude hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse kohaselt andma tegevusloa menetluse käigus eelhinnangu selle kohta, kas tegevusel ehk taristu ehitamisel ja kasutamisel on oluline keskkonnamõju ning kas on vaja hinnata keskkonnamõjusid. Keskkonnamõjude hindamine võib olla vajalik looduskaitsealadel uue taristu paigaldamisel maapinda või veekogude põhja.

Punktis 4 sätestatakse nõue, et taristu tuleb ehitada selliselt, et ehitus- ja hilisemate hooldustööde käigus tekkivaid jäätmeid saab käidelda nii, et jäätmeid käitlemiseks üle andes oleks valitud lahendused, millega välditakse jäätmete ladestamist prügilates ning et oleks võimalikult suures ulatuses tagatud jäätmete taaskasutus ja ringlussevõtt. Vastuvõtval jäätmekäitlejal peab olema vastav keskkonnaluba. Kohapeal tekkiv kaevis tuleks ära kasutada sama maa-ala planeerimisel ning pinnasetäitena. Kohalike omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjad kirjeldavad lähemalt, kuidas tekkivaid jäätmeid liigiti koguda ja kuhu on võimalik jäätmeid üle anda.

4. peatükk „Nõuded taotlejale ja taotlusele“ koosneb kolmest paragrahvist.

Eelnõu § 14 sisaldab taotlejale esitatavaid nõudeid.

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02006R1907-20140410>

²⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02011L0065-20211101>

Punktis 1 nimetatud muu samaväärse registri all on mõeldud Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi või Šveitsi Konföderatsiooni registrit, mis on samaväärne äriregistriga. Kolmandatest riikidest pärit taotlejad ei saa toetuse taotlust esitada.

Punktis 2 on nimetatud kolm tegevusala, millest vähemalt üks peab olema taotleja põhitegevusala. See nõue ei kehti kohalike omavalitsuste omandis olevate juriidiliste isikute kohta.

Punkt 3 sätestab, et taotleja põhitegevusala käive peab äriregistri andmetel olema taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal vähemalt 500 000 eurot. Minimaalse käibe lävend on vajalik, et tagada toetuse saajate finantssuutlikkus. Projektid on mahukad ning toetust saades peab selle saajal olema ka võimekus see ellu viia. Näiteks kolmanda toetusmeetme 1. taotlusvoorus oli projekti keskmine maksumus 280 000 eurot, millest toetus oli keskmiselt 167 000 eurot, ja 2. taotlusvooru projekti keskmine maksumus oli 176 000 eurot, millest toetus oli keskmiselt 159 000 eurot. Kuna üks taotleja võib taotleda ja saada toetust ka mitme projekti elluviimiseks, siis on kogemus ja finantssuutlikkus väga vajalik tagamaks, et projektid viiakse ellu nõutud tähtjaks.

Käivet vaadatakse majandusaasta aruandest. Kui eelmise majandusaasta aruande esitamise tähtpäev ei ole veel saabunud ja aruannet pole esitatud, siis võetakse aluseks üle-eelmise majandusaasta aruanne, mis peab olema äriregistrile esitatud. Ka see nõue ei kehti kohalike omavalitsuste omandis olevate juriidiliste isikute kohta.

Punkt 4 kohustab toetuse taotlejat omama omafinantseeringut projekti kulude ulatuses, mida toetus ei kata. Vastavalt § 11 lõikele 1 on toetuse maksimaalne osakaal projekti toetatavatest kuludest 70%. Seega peab taotleja omafinantseering olema vähemalt 30% kuludest, aga see võib olla ka suurem.

Omafinantseeringu suurus sõltub taotleja esitatava projekti mahust (kui paljudele aadressiobjektidele plaanitakse liitumisvõimalus luua), taotletava toetuse suurusest ning taotleja enda võimekusest suuremat omaosalust maksta.

Kui taotletakse toetuse maksimumsummat (4500 eurot aadressiobjekti kohta), siis peab omafinantseering olema 1928 eurot aadressiobjekti kohta. 200 aadressiobjekti puhul $200 \times 1928 = 385\,600$ eurot. Projekti kogumaksumus oleks sellisel juhul $(4500 + 1928) \times 200 = 1\,285\,600$ eurot.

Eelnõu § 15 sätestab taotleja kohustused.

Lõige 2 kohustab toetuse taotlejat andma teada oma taristust, kui ta seda sihtpiirkonnas omab või kontrollib. Selline kohustus tuleneb lairibavõrkude suuniste punktist 127 ja selle eesmärk on suurendada konkureerivate pakkumiste arvu ja soodustada olemasoleva taristu efektiivset kasutamist lairibavõrkude ehitamiseks ja kulude vähendamiseks. Sellist taristut omavate taotlejate esitatav teave peab sisaldama järgmisi andmeid:

- teave sellise passiivse taristu asukoha kohta, mida saab kasutada kaablite või seadmete paigaldamiseks, või viide sellist teavet sisaldava andmebaasi kohta (näiteks Maa- ja Ruumiameti Geoportaal, taotleja enda veebileht või taotleja hallatav andmebaas, millele on võimalik anda kolmandate isikute juurdepääs);
- taristule juurdepääsu tingimused või viide nende väljastamise kohta;
- selle asutuse kontaktandmed, kellele juurdepääsu taotleja saab päringuid esitada.

Nimetatud teave esitatakse Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile ning ameti esindajad saavad taotlejate nõuetele vastavuse hindamise ajal selle põhjal esitada sisendi Riigi Tugiteenuste Keskusele.

Eelnõu § 16 sätestab taotlusele esitatavad nõuded.

Lõige 3 sätestab, et üks taotlus tohib hõlmata ühe kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil asuvaid aadressiobjekte. See tähendab, et kõik taotlusega hõlmatud aadressiobjektid, millele taotleja soovib toetuse abil juurdepääsuvõrguga liitumist luua, peavad asuma ühe kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil. Selle tingib asjaolu, et toetusmeetme eelarve, mille kinnitab valdkonna eest vastutav minister enne igat taotlusvooru, on kohalike omavalitsuste põhine.

Lõike 4 punktides 1–15 on loetletud dokumendid ja andmed, mida taotlus peab sisaldama.

Punktis 2 on sätestatud taotleja kohustus määrata end väikeettevõtja, keskmise suurusega ettevõtja või suurettevõtjana. Kohustus tuleb üldisest grupierandi määrusest.

Väikeettevõtja on ettevõtja, kes vastab üldise grupierandi määruse I lisa artikli 2 punktides 2 ja 3 sätestatud kriteeriumitele.

Keskmise suurusega ettevõtja on ettevõtja, kes vastab üldise grupierandi määruse I lisa artikli 2 punktis 1 sätestatud kriteeriumitele.

Suurettevõtja on ettevõtja, kes ei ole ei väikeettevõtja ega keskmise suurusega ettevõtja.

Punktis 8 nimetatud loetelus peab toetuse taotleja loetlema need asustusüksused ja aadressiobjektid, kuhu ta saadava toetuse abil soovib juurdepääsuvõrguga liitumise võimaluse luua.

Punktis 9 nimetatud juurdepääsuvõrguga liituvate aadressiobjektide arvu puhul peab toetuse taotleja esitama teabe, kui paljud liitumisvõimaluse saavatest aadressiobjektidest juurdepääsuvõrguga tegelikult liituvad. Kui punktis 8 peab olema konkreetne loetelu aadressiobjektidest, kes liitumisvõimaluse saavad, siis punkti 9 puhul peab toetuse taotleja esitama üldise arvu, mitte konkreetset loetelu. Näiteks, liitumisvõimalus luuakse 50 aadressiobjektile ning neist liituvad toetuse taotleja hinnangul 25 aadressiobjekti. Millised aadressiobjektid täpselt liituvad, selgub alles projekti lõppedes. Aga taotlemise hetkel peab taotleja suutma enda andmete ja analüüside põhjal ennustada, kui paljud aadressiobjektid liituvad. Liituvaks aadressiobjektid loetakse see, kes liitub § 28 lõike 3 kohaselt. Kui aadressiobjektis on mitu elu- või muud ruumi (kortermajad, ärihooned jne), siis loetakse aadressiobjekt liitunuks, kui ainult üks lõppkasutaja (nt ühe korteri omanik) liitub juurdepääsuvõrguga. Kui kortermajas, mida loetakse üheks aadressiobjektiks, liitub rohkem kortereid, ka siis loetakse liitunuks üks aadressiobjekt (ehk kortermaja).

Punktis 10 sätestatud juurdepääsuvõrgu tehnoloogilise lahenduse kirjelduse ja asjakohase tehnilise dokumentatsiooni all on mõeldud, et toetuse taotleja peab kirjeldama piisavalt detailselt, vajaduse korral koos tehnilist standardit tõendavate dokumentidega, et tema pakutud juurdepääsuvõrgulahendus vastab määruses sätestatud nõuetele. Riigiabi suunistest tulenevalt peab konkurss olema korraldatud tehnoloogilist neutraalsust silmas pidades, küll aga on võimalik seada sisulisi kvaliteedikriteeriume ning jälgida nende täitmist. Kuna toetusmeetme eesmärk on toetada sellise juurdepääsuvõrgu rajamist, mis tehniliselt võimaldaks

lõppkasutajatele 1 Gbit/s allalaadimiskiirust, siis peab toetuse taotleja esitama kasutatava tehnoloogia kohta asjakohased standardid, mis tõendaks kasutatava tehnoloogia võimekust sellist allalaadimiskiirust pakkuda.

Punkt 11 kohustab taotlejat kinnitama, et projekt vastab põhimõttele „ei kahjusta oluliselt“. Vt pikemat selgitust § 8 lõike 7 kohta.

Kuna vajadust projekti või toetatava tegevuse tasandil põhimõttele „ei kahjusta oluliselt“ vastavuse hindamist teha ei ole, siis taotleja ainult kinnitab, et tema tegevus vastab põhimõttele „ei kahjusta oluliselt“ ja et ta järgib nimetatud põhimõtet ka projekti elluviimisel. Enne kinnituse andmist tutvub taotleja põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ teabelehega, mis on lisatud taotlusmaterjalide juurde, et taotleja saaks anda teadliku kinnituse. Rohkem teavet saab rakendusüksuse veebilehelt: <https://www.rtk.ee/toetused-ja-taotlemine/taotlejale-ja-toetuse-saajale/keskkonnanouded>.

Punkt 12 kohustab taotlusele lisama ka kliimakindluse tagamise hindamise tulemused, kuna taristuinvesteeringute korral peab olema tagatud kliimakindlus. Selle hindamise lihtsustamiseks on välja töötatud kliimakindluse tagamise hindamise andmekoosseis, mis on kehtestatud ühendmääruse lisas 3²⁶. Kõnesoleva toetusmeetme puhul peab lähtuma selle B-osast, mis puudutab kliimamuutustega kohanemist.

Selle alusel on Riigi Tugiteenuste Keskus (RTK) ja Kliimaministeerium koostanud taotlejale Eesti oludest lähtudes kliimakindluse hindamise abimaterjali, mis lisatakse taotlusmaterjalide juurde. Hindamine peab olema tehtud enne rahastusotsust, et saaks veenduda taristu kliimakindluses.

Lõige 5 määratleb asustusüksuse. Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 6 lõige 1 sätestab, et vald ja linn jagunevad asustusüksusteks. Viidatud paragrahvi lõike 2 kohaselt on asustusüksused asulad, milleks on linnad, külad, alevikud ja alevid. Lõike 3 kohaselt on linn haldusüksusena samades piirides ka asula. Kui linna kui haldusüksuse haldusterritooriumil asub linn asustusüksusena, mille piir ei lange haldusüksuse piiridega kokku, siis ei käsitata linna kui haldusüksust asulana.

5. peatükk „Toetuse taotlemine“ koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu § 17 kirjeldab taotlusvooru avamist.

Lõige 1 sätestab, et taotlemine on vooruline ning taotlusvooru detailsed tingimused kinnitab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga.

Lõige 2 sätestab, et valdkonna eest vastutav minister kinnitab käskkirjaga taotlusvooru rahastamise eelarve, eelarve kohalike omavalitsuste üksuste vahelise jaotuse ning abikõlblike aadressiobjektide nimekirjad.

Taotlusvooru eelarve jaotus kohalike omavalitsuste vahel sõltub sellest, kui suur on kohalikule omavalitsusele ettenähtud eelarve ning kui palju on varasemates taotlusvoorudes konkreetse omavalitsuse territooriumile juurdepääsuvõrkude rajamiseks toetust määratud. Koostöös Statistikaameti ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametiga on omavalitsustevaheline eelarve jaotus tehtud nii RRF kui ka ERF rahade kohta, kuid vastavalt toetuse kasutamise kiirusele on võimalik teha ümbertõstmisi kohalike omavalitsuste vahel.

²⁶ https://www.riigiteataja.ee/akti/isa/1030/8202/4004/VV_55m_lisa3.pdf#

Ühes taotlusvoorus olevate kohalike omavalitsuste nimekiri, neis asuvate abikõlblike aadressiobjektide arv ja kohalike omavalitsuste eelarved võivad voorude kaupa erineda. See tähendab, et ühes taotlusvoorus on näiteks 20 kohalikku omavalitsust ja nende abikõlblikud aadressiobjektid, järgmises järgmised 20 omavalitsust jne. Selline voorude jagamine tagab ühest küljest toetuse taotlejate vahelise suurema konkurentsi ning teisest küljest kiirendab taotluste menetlemist, kuna paralleelseid kohalike omavalitsuste põhiseid menetlusi ning hindamisi on vähem.

Lõpliku otsuse selle kohta, kas ja kui suur hulk kohalikke omavalitsusi ja nende eelarvevahendeid igas voorus taotlemiseks avatakse, teeb valdkonna eest vastutav minister.

Eelnõu § 18 sisaldab toetuse taotlemise sätteid.

Lõikes 4 sätestatud piirang, mille kohaselt saab taotleja esitada ühes taotlusvoorus iga kohaliku omavalitsuse kohta ühe taotluse, on mõeldud selleks, et vähendada administratiivset koormust ning vältida toetuse taotlejate poolset mitme taotluse kombineerimist eesmärgiga tagada toetuse kindel saamine.

Lõikes 5 on sätestatud, et taotleja ei saa toetust taotleda aadressiobjektidele, millele ta on juba esitanud taotluse taasterahastust rahastatud toetusmeetme raames, kuid mis tunnistati kehtetuks. Lõikes 5 sätestatud piirangu eesmärk on tagada, et toetuse taotlejad esitaksid realistlikke taotlusi tegevuste kohta, mida nad on võimelised lubatud mahus ja ajal ka ellu viima. Piiranguga soovitakse vältida olukorda, kus teatud asustusüksuste puhul võidakse teadlikult esitada taotlusi, mida ei ole plaanis 24 kuu jooksul ellu viia, aga mille eesmärk võib olla teisi taotlejaid blokeerida. Lõpptulemusena võib selline käitumine viia olukorrani, kus osa toetuseks ettenähtud eelarvest jääb kasutamata ning loodetud tulemus saavutamata.

6. peatükk („Taotluse menetlemine“) koosneb kuuest paragrahvist.

Eelnõu §-s 19 kirjeldatakse taotluse menetlemise protsessi.

Eelnõu § 20 sätestab taotleja ja taotluse nõuetele vastavaks tunnistamise korra.

Lõikes 3 nimetatud TTJA kaasamine taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse hindamisse tähendab, et TTJA annab oma arvamuse taotleja ja taotluse kohta RTK-le, kui viimane seda vajalikuks peab ja vastavad materjalid esitab. TTJA arvamus ei ole RTK-le siduv.

Eelnõu §-s 21 sätestatakse projektide hindamise kord ja hindamiskriteeriumid.

Lõike 1 kohaselt hinnatakse nõuetele vastavaks tunnistatud taotlusi kolme hindamiskriteeriumi alusel:

- 1) ühele aadressiobjektile juurdepääsuvõrguga liitumise võimaluse loomiseks taotletava toetuse suurus;
- 2) juurdepääsuvõrguga liitumise võimaluse saavate aadressiobjektide arv;
- 3) juurdepääsuvõrguga liituvate aadressiobjektide arv.

Lõige 2 täpsustab lõike 1 punktis 1 nimetatud hindamiskriteeriumi alusel hindamise meetodikat ja osakaalu lõpphindest. Lõike 1 punktis 1 nimetatud hindamiskriteeriumi eesmärk on tagada antavate toetuste võimalikult efektiivne kasutamine, ühest küljest tagades võimalikult suure

arvu liitumisvõimaluste loomise ja teisest küljest motiveerides toetuse taotlejaid investeerima maksimaalse tasuvuse piires ka omavahendeid.

Hindamiskriteeriumi alusel antavate punktide arvestuse mõte on premeerida konkreetsest kohaliku omavalitsuse eelarvest ühe aadressiobjekti kohta väikseimat toetust küsinud taotlust maksimumpunktidega ning anda ülejäänud taotlustele, mis sellele toetussumma suuruse poolest järgnevad, proportsionaalselt taotletava summaga vähem punkte.

Lõige 3 täpsustab lõike 1 punktis 2 nimetatud hindamiskriteeriumi alusel hindamise metoodikat ja osakaalu lõpphindest. Lõike 1 punktis 2 nimetatud hindamiskriteeriumi alusel hinnatakse seda, kui paljudele aadressiobjektidele projekt liitumisvõimaluse loob.

Eesmärk on motiveerida toetuse taotlejaid hõlmama oma projektidega võimalikult suurt arvu aadressiobjekte. Hindamiskriteeriumi eesmärk on tasakaalustada lõike 1 punkti 1 kriteeriumit, mis rõhub majanduslikule efektiivsusele. Hindamiskriteerium võimaldab tasakaalustada suuremat kaetust tagavate projektide mõnevõrra suuremat maksumust ühe aadressiobjekti kohta ning suurendada nende tõenäosust saada toetust juurdepääsuvõrgu rajamiseks.

Lõige 4 täpsustab lõike 1 punktis 3 nimetatud hindamiskriteeriumi alusel hindamise metoodikat ja osakaalu lõpphindest. Lõike 1 punktis 3 nimetatud hindamiskriteeriumiga hinnatakse seda, kui palju on potentsiaalseid liitujaid rajatava juurdepääsuvõrguga.

Hindamiskriteeriumi eesmärk on suurendada toetusega rajatavate juurdepääsuvõrkude liitumiste osakaalu ning suunata toetuse taotlejaid taotlema toetust selliste asustusüksuste katmiseks, kus huvi liitumiste vastu on suurem ehk liituda soovib suurem osakaal juurdepääsuvõrguga liitumise võimaluse saavatest aadressiobjektidest.

Hindamiskriteeriumite kohane punktide näidisarvutus:

Ühe kohaliku omavalitsuse eelarve raames esitatakse kolm taotlust.

- Esimese taotlusega küsitakse toetust 1500 eurot aadressiobjekti kohta, mille abil lubatakse luua liitumisvõimalus 100 aadressiobjektile, millest juurdepääsuvõrguga liitub 34 aadressiobjekti.
- Teise taotlusega küsitakse toetust 1700 eurot aadressiobjekti kohta, mille abil lubatakse luua liitumisvõimalus 70 aadressiobjektile, millest juurdepääsuvõrguga liitub 42 aadressiobjekti.
- Kolmanda taotlusega küsitakse toetust 2800 eurot aadressiobjekti kohta, mille abil lubatakse luua liitumisvõimalus 150 aadressiobjektile, millest juurdepääsuvõrguga liitub 27 aadressiobjekti.

Lõike 1 punktis 1 nimetatud hindamiskriteeriumi (küsitava toetuse suurus) alusel antavad punktid jagunevad järgmiselt:

- esimene taotlus saab 30 punkti, kuna küsitava toetuse suurus on kõigist kolmest taotlusest kõige väiksem;
- teine taotlus saab 26,01 punkti, kuna sellega küsitakse 13,3% rohkem toetust kui esimese taotlusega, mille tõttu vähendatakse punkte 13,3% võrra;
- kolmas taotlus saab 3,99 punkti, kuna sellega küsitakse 86,67% rohkem toetust kui esimese taotlusega, mille tõttu vähendatakse punkte 86,67% võrra.

Lõike 1 punktis 2 nimetatud hindamiskriteeriumi (aadressiobjektide arv) järgi jagunevad punktid järgmiselt:

- kolmas taotlus saab maksimaalsed 30 punkti, kuna asjaomase projektiga soovitakse liitumisvõimalus luua suurimale arvule aadressiobjektidele;

- esimene taotlus saab 20 punkti 30-st, kuna projektiga soovitakse luua liitumisvõimalus 33,33% vähemale aadressiobjektide arvule kui kolmanda taotluse puhul;
- teine taotlus saab 13,4 punkti 30-st, kuna projektiga soovitakse luua liitumisvõimalus 53,34% vähemale aadressiobjektide arvule kui kolmanda taotluse puhul.

Lõike 1 punktis 3 nimetatud hindamiskriteeriumi (liituvate aadressiobjektide arv) järgi jagunevad punktid järgmiselt:

- teine taotlus saab maksimaalse 40 punkti, kuna asjaomase projektiga liitub suurim arv aadressiobjekte;
- esimene taotlus saab 32,38 punkti 40-st, kuna projektiga liitub 19,05% võrra vähem aadressiobjekte, kui teise taotluse puhul;
- kolmas taotlus saab 25,72 punkti 40-st, kuna projektiga liitub 35,71% võrra vähem aadressiobjekte, kui teise taotluse puhul.

Kokkuvõtteks:

- esimene taotlus saab $30 + 20 + 32,38 = 82,38$ punkti;
- teine taotlus saab $26,01 + 13,4 + 40 = 79,41$ punkti;
- kolmas taotlus saab $3,99 + 30 + 25,72 = 59,71$ punkti.

Esmajärjekorras saab toetuse esimese taotluse projekt, seejärel teise taotluse projekt ja viimasena kolmanda taotluse projekt (eeldusel, et eelarvest jätkub).

Lõige 5 sätestab, et lõigete 2, 3 ja 4 punktide alusel moodustatakse pingerida iga kohaliku omavalitsuse kohta eraldi. Kuna ka eelarve on jaotatud kohalike omavalitsuste vahel, siis võimaldab selline lähenemisviis tagada paremat regionaalset tasakaalu ning ei pane hõredamalt asustatud omavalitsusi ebasoodsamasse olukorda võrreldes tihedamalt asustatud omavalitsustega, kus toetusega juurdepääsuvõrkude rajamine on soodsam ning sellest tulenevalt oleks ka punktide ühtne arvestus hajaasustusega omavalitsustele ebasoodsam. Samuti soodustab kohalike omavalitsuste kaupa hindamine seda, et potentsiaalsed toetuse taotlejad pööraks ühtlaselt palju tähelepanu võimalikult suurele hulgale omavalitsustele.

Lõige 6 selgitab, et igale aadressiobjektile liitumisvõimaluse loomiseks antakse toetust ainult üks kord. Punktide alusel pingereas eespool olev taotlus saab kattuvale aadressiobjektile liitumisvõimaluse loomiseks toetust.

Lõige 7 sätestab punktide vähendamise nende taotluste puhul, mille aadressiobjektid kattuvad pingereas eespool olevate taotluste omadega. Kattuvate aadressiobjektidega seoses ei saa paremuselt järgmine taotlus punkte nendele aadressiobjektidele liitumisvõimaluse loomise eest, mis on juba varem toetust saanud. Pärast punktide andmist antakse taotlejale võimalus taotlust muuta ning kattuvad aadressiobjektid taotlusest välja jätta ning soovi korral vähendada ka liituvate aadressiobjektide arvu. Liituvate aadressiobjektide arvu võib ka samaks jätta, kuid mitte suurendada. Koos aadressiobjektide välja jätmisega väheneb ka toetuse kogusumma vastavalt ühele aadressiobjektile liitumisvõimaluse loomiseks taotletud toetuse suurusele. Juhul kui taotleja näeb, et järele jäävatele aadressiobjektidele liitumisvõimaluse loomine ei ole majanduslikult või tehniliselt enam mõttekas, võib ta taotluse jätta muutmata ning vahendusasutus teeb taotluse kohta rahuldamata jätmise otsuse.

Lõike 8 eesmärk on reguleerida olukorda, kus kaks taotlust on saanud sama palju punkte ning tuleb otsustada, kumba neist eelistada. Sellisel juhul saab esimesena toetuse suurimale arvule aadressiobjektidele liitumisvõimaluse loov projekt.

Kogu paragrahv 21 järgib üldise grupierandi määruse artikli 52 lõike 7 punktis a sätestatud põhimõtet, et abisummad eraldatakse avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva valikumenetluse alusel kooskõlas hanke-eeskirjades sätestatud põhimõtete ja tehnoloogianeutraalsuse põhimõttega ning majanduslikult soodsaima pakkumuse meetodil.

Kõnesolev toetusmeede ei diskrimineeri ettevõtjaid omandisuhete jm põhjal. Küll aga on § 10 punktides 2 ja 3 sätestatud kvalifitseerimistingimused (tegevusala ja käive), mis on vajalikud toetuse saajate pädevuse ja suutlikkuse väljaselgitamiseks (sarnaselt riigihangetega, kus nõutakse konkreetsete varasemate kogemuste olemasolu, sertifikaate, tõendeid, minimaalset käivet jne). Ka ei näe toetusmeede ette tehnoloogiat, mida toetuse taotleja peaks kasutama. Küll aga on sätestatud nõuded rajatava võrgu kvaliteedile tagatava kiiruse nõude kaudu 1 Gbit/s (vt § 12 lg 1 p 1). Majanduslikult soodsaim pakkumus selgitatakse välja lõike 1 punkti 1 kriteeriumi alusel (ühele aadressiobjektile juurdepääsuvõrguga liitumise võimaluse loomiseks taotletava toetuse suurus). Toetuse määramiseks kasutatakse eelnevalt määratud maksimaalset ühikuhinda, mis on kehtestatud objekti põhjal varasemate analüüside põhjal. Taotlusvoorus valitakse välja projektid, mille pakutud ühikuhind jääb allapoole kehtestatud maksimaalset piirmäära (toetus 4500 eurot) ning sellele lisandub omafinantseering (kuni 1928,57 eurot)). Konkreetsele projektile rakendatav ühikuhind on taotluses esitatud ja valitud pakkumuse alusel ning kinnitatakse toetuse andmise otsuses.

Eelnõu § 22 sätestab taotluse rahuldamise tingimused ja korra.

Eelnõu § 23 sisaldab taotluse rahuldamata jätmise tingimusi ja korda.

Eelnõu § 24 sisaldab taotluse osalise rahuldamise sätteid.

Osalise rahuldamise otsuse võib teha rakendusüksus juhul, kui toetusmeetme vastava kohaliku omavalitsuse üksuse kehtestatud eelarve vaba jääk ei võimalda vastava kohaliku omavalitsuse üksuse kohta moodustatud pingereas paremuselt järgmist taotlust täies mahus rahuldada. Sellisel juhul võib rakendusüksus teha taotlejale ettepaneku muuta juurdepääsuvõrguga liitumise võimaluse saavate aadressiobjektide nimekirja ja taotletava toetuse suurust selliselt, et taotletav toetus jääks järele jäänud eelarve piiresse. Kui taotleja ei ole rakendusüksuse ettepanekuga nõus, teeb rakendusüksus taotluse rahuldamata jätmise otsuse.

7. peatükk „Taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja kehtetuks tunnistamine“ koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu § 25 käsitleb taotluse rahuldamise otsuse muutmist.

Lõikes 2 sätestatakse asjaolud, mille korral saab toetuse taotleja taotleda taotluse rahuldamise otsuse muutmist.

Esimese asjaoluna on punktis 1 sätestatud vajadus korrigeerida või parandada aadressiandmetes esinevaid vigu. Kuna aadressiandmed muutuvad pidevalt ning aadressiandmete korrastamine on ka küllaltki mahukas ja keerukas protsess, siis ei ole tagatud olemasolevate aadressiandmete vastavus reaalsele olukorrale. Näiteks võib ühel hoonel olla kaks aadressi, kuid sellisel juhul ei ole mõtet luua ühele hoonele kahte liitumisvõimalust. Kõnealust sätet ei tohiks kasutada toetuse saaja poolseks loobumiseks aadressiobjektidest, millele ta mingil põhjusel liitumisvõimalust luua ei taha. Samuti ei saa toetuse saaja taotleda uute aadressiobjektide lisamisega toetuse kogusumma suurendamist lisandunud aadressiobjektide võrra.

Punktis 2 on sätestatud võimalus asendada algselt taotluse rahuldamise otsusega kinnitatud liitumisvõimaluse saavate aadressiobjektide nimekirjas olevaid aadressiobjekte kuni viie protsendi ulatuses teiste sama omavalitsuse abikõlblike aadressiobjektidega. Selle punkti eesmärk on anda toetuse saajale võimalus algselt planeeritud aadressiobjekte asendada, kui selguvad asjaolud, mis ei võimalda algselt plaanitud aadressiobjektidele liitumisvõimalust luua – näiteks raskused kooskõlastuste saamisega või algselt plaanitud tunduvalt kallim ehitustööde maksumus jne. Toetuse saaja ei pea asendamise soovi põhjendama. Ühe projekti raames saab selle punkti alusel asendada aadressiobjekte ainult kuni 5% ulatuses selle projekti algsetest aadressiobjektidest.

Kuigi selline lähenemisviis võimaldab tagantjärele algselt lubatud aadressiobjekte muuta, on see võimalus olemas kõigil toetuse saajatel.

Aadressiobjekte saab asendada ainult sellistega, mis on abikõlblikud ning tingimusel, et asendamise tulemusel aadressiobjektide koguarv ei muutu. Samuti ei muutu aadressiobjektide asendamisega seoses muud toetuse saaja toetuse saamisega seotud kohustused ega anta toetuse saajale lisatoetust.

Kokkuvõttes on selline muutmine kooskõlas üldise grupierandi määruse artikli 52 lõike 7 punktis a sätestatud põhimõttega, et abisummad eraldatakse avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva valikumenetluse alusel.

Punkt 3 võimaldab toetuse saajal taotleda ka aadressiobjektidele liitumisvõimaluse loomisest loobumist, kui nendel aadressiobjektidel juba on või plaanitakse rajada liitumisvõimalus vähemalt 100 megabitti sekundis allalaadimiskiirusega püsiühendusega. See punkt reguleerib olukordi, kus pärast toetuse andmist selgub, et samas piirkonnas on alustatud ka erainvesteeringutega juurdepääsuvõrgu ehitust osaliselt või täielikult samadele aadressiobjektidele mis riigi toetatavas projektis. Toetusmeetme rakendamisele eelneva kaardistuse ja avaliku konsultatsiooni käigus on küll kutsutud kõiki sideettevõtjaid andma teada oma investeerimiskavadest järgneva kolme aasta jooksul, kuid sellele vaatamata ei pruugi ettevõtjad neid andmeid esitada ning võivad ükskõik mis ajahetkel oma investeerimisplaanide ellu viia. Kuigi riigiabi eeskirjad lubavad sellisel juhul jätkata ka avaliku toetusega projekti ellu viimist, siis reaalsuses ei pruugi see isegi osalise riigi toetusega olla majanduslikult mõistlik. Sellisel juhul on toetuse saajal võimalik taotleda projektis nendest aadressiobjektidest loobumist.

Eelnõu §-s 26 sätestatakse taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise ja toetuse vähendamise kord.

Lõike 2 punkt 1 viitab toetuse saaja hulгимүүгитасанди kohustustele. Need kohustused on kõnesoleva toetusmeetme väga oluline osa ja nende täitmine peab olema tagatud vajaduse korral ka toetuse osalise või täieliku tagasi nõudmise ähvardusel.

Punkt 2 võimaldab rakendusüksusel tunnistada taotluse rahuldamise otsus osaliselt või täielikult kehtetuks, kui ilmneb vastuolu riigiabi eeskirjadega. Näiteks võib tekkida olukord, kus piirkonnas on juba olemas vähemalt 100 Mbit/s kiirusega püsiühendus, mida varasemate kaardistuste ajal seda pakkuv sideettevõtja unustas mainida. Sellisel juhul oleks riigiabi andmine samasse piirkonda ebaseaduslik, kuigi varasema kaardistuse ajal sellist teavet riigile ei antud.

Lõige 4 sätestab, et toetuse suurust ühe aadressiobjekti kohta vähendatakse 30% võrra, kui toetuse saaja ei ole saavutanud toetuse rahuldamise otsuses sätestatud eesmäärke liitumise võimaluste loomise ja liitunud aadressiobjektide kohta.

Punkti 1 kohaselt vähendatakse toetuse suurust ühe aadressiobjekti kohta 30% võrra, kui toetuse saaja pole projekti lõppedes loonud liitumisvõimalust vähemalt 90%-le taotluse rahuldamise otsuses märgitud aadressiobjektidest. Eeltoodud 90% arvestatakse taotluse rahuldamise otsuse alusel koos sellesse tehtud hilisemate aadressiobjektide arvu muudatustega. Seega näiteks kui algne taotluse rahuldamise otsus sätestas liitumisvõimaluse loomise 50 aadressiobjektile, aga muutmise käigus vähendati aadressiobjektide arvu 40-ni, siis peab toetuse saaja looma liitumisvõimaluse vähemalt 36 aadressiobjektile.

Kui ülaltoodud näite puhul lõi toetuse saaja liitumisvõimaluse 35 aadressiobjektile ning algne toetuse suurus oli näiteks 4000 eurot aadressiobjekti kohta, siis vähendatakse toetust 2800 euronit aadressiobjekti kohta ning toetuse saaja saab kokku $35 \times 2800 = 98\,000$ eurot toetust.

Punkti 2 kohaselt vähendatakse toetuse suurust, kui juurdepääsuvõrguga ei ole liitunud taotluse rahuldamise otsuses märgitud arv aadressiobjekte. Liituvate aadressiobjektide arv taotluse rahuldamise otsuses tekib toetuse taotlusest, kus toetuse taotleja planeerib liituvate aadressiobjektide arvu. Projekti lõppedes peab toetuse saaja tagama, et nimetatud arv aadressiobjekte on juurdepääsuvõrguga liitunud. Kui see arv on väiksem, kui on taotluse rahuldamise otsuses, siis vähendatakse toetuse suurust ühe aadressiobjekti kohta 30% võrra.

Punktide 1 ja 2 alusel toetuse vähendamine ei kumuleeru. See tähendab, et toetust vähendatakse ühe aadressiobjekti kohta 30% võrra ainult ühekordselt, kui täidetud on lõike 4 punkt 1 või punkt 2 või kui täidetud on mõlemad punktid.

8. peatükk „Juurdepääsuvõrguga liitumine ja liitumise tingimused“ koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu § 27 sätestab juurdepääsuvõrguga liitumise korra.

Lõige 1 sätestab toetuse saaja kohustuse teavitada juurdepääsuvõrguga liitumise võimaluse saavaid lõppkasutajad võimalusest taristuga liituda. See teave tuleks saata enne konkreetset asustusüksuses juurdepääsuvõrgu ehituse plaanitavat algust. Ehituse plaanitava algusena on mõeldud ehituse kohapealset algust, nt kaevetööd või kaablite paigaldamine olemasoleva taristu peale/sisse ning sellejärgne aadressiobjektide ühendamine. Selle sätte eesmärk on tagada lõppkasutajate (elanike, ettevõtjate, asutuste) teavitamine liitumistaotluse esitamise tähtajast. Teavitamisviisi võib toetuse saaja ise otsustada. Selleks võib olla kirja saatmine postiga, e-kirja teel teavitamine, kohalikes lehtedes kuulutuste avaldamine ja näiteks ka suuline teavitamine kohapeal.

Lõikes 2 nimetatud kirjalik tõendamine tähendab seda, et toetuse saajal peab olema kirjalik tõend selle kohta, et aadressiobjekti omanikke ja/või kasutajaid on teavitatud. Posti teel teavitamise korral on selleks postiteenuse osutaja asjaomane tõend või väljavõte. E-kirja teel teavitamise puhul e-kiri või e-kirjad, milles on näha kirja aadressaadiid. Suulise teavituse korral on selleks tõendiks aadressiobjektide omanike/kasutajate allkiri teavitamise kohta. Toetuse saaja peab tõendama teavitamist ainult ühe teavitamisviisi kohta, eeldusel et sel viisil teavitati kõiki aadressiobjektide omanikke/kasutajaid. Juhul kui eri omanikke/kasutajaid teavitati erinevatel viisidel, siis peab esitama tõendid ka teiste teavitamisviiside kohta.

Lõige 3 sätestab, et juurdepääsuvõrguga liitumise taotlusi peab saama toetuse saajale esitada nii paberil kui ka elektrooniliselt vähemalt kuni tulemusaruande esitamiseni. Tulemusaruande all mõeldakse konkreetse aadressiobjekti ühenduse valmimist kinnitavat tulemusaruannet, mille toetuse saaja esitab rakendusüksusele. Liitumistaotlusi, mis on tehtud pärast selle tulemusaruande esitamist, kus toetuse saaja kinnitab tulemuse saavutamist (liitumisvõimaluse loomist) konkreetsete aadressiobjektide puhul, ei ole toetuse saaja kohustatud määruuses sätestatud tingimustel rahuldama.

Eelnõu § 28 sätestab juurdepääsuvõrguga liitumise tingimused.

Lõikega 1 määratud juurdepääsuvõrguga liitumise hind kehtib ainult tingimusel, et liitumistaotlus on esitatud enne tulemusaruande esitamist. Ennekõike on siinkohal mõeldud, et sellise hinnaga saab liituda ainult ajal, mil aadressiobjekti asukohaks olevas asustusüksuses toimuvad juurdepääsuvõrgu rajamise tööd ning selle käigus luuakse ühendus seda soovinud aadressiobjektide omanike või kasutajate aadressiobjektidele. Kõigile neile, kes toetuse saajale vastava liitumisavalduse õigeaks ajaks teevad, peab toetuse saaja tagama selle hinna piires juurdepääsuvõrguga liitumise.

Lõikes 2 on täpsustatud, et aadressiobjektide puhul, kus on rohkem kui üks korter või majaosa, võib toetuse saaja võtta liitumistasu iga korteri või majaosa kohta eraldi.

Lõige 3 sätestab konkreetsemalt, mida toetuse saaja lõikes 1 sätestatud 200 euro suuruse maksimumsumma eest tegema peab.

Kõigis kolmes punktis sätestatud nõuete puhul tuleb arvestada asjaoluga, et juurdepääsuvõrgu rajamine on suurt hulka objekte hõlmav masspaigaldus, millest tulenevalt ei peaks toetuse saaja olema kohustatud tegelema detailselt iga kliendi erisoovide täitmisega, vaid tal tuleb luua minimaalsete kuludega võimalikult suurele hulgale aadressiobjektidele valmisolek tarbida sideettevõtjate pakutavaid lairibateenuseid. Sisemiste paigaldustööde, nagu ruuterite ja kaablite paigaldamise aeg ja viis jäävad aadressiobjekti omaniku või kasutaja otsustada – see on tema valik, kas teha tööd ise või tellida need lairibateenuseid pakkuvalt sideettevõtjalt. Loomulikult võib toetuse saaja seda soovi korral või lisatasu eest ka ise teha, kuid kõnesoleva toetusmeetme tingimused teda selleks liitumistasu maksimaalse summa ulatuses ei kohusta.

Aadressiobjekti omaniku või kasutaja näidatud koha all on mõeldud seda, et kui aadressiobjekti omanik või kasutaja soovib, et kaabel veetakse tema majja/majaosasse/korterisse, siis ta näitab tööde teostajale ära selle koha, kust ta soovib, et see läbi viidaks ning tööde teostaja teeb vajalikud tööd, nagu puurimine või läbiviigu ehitus. Omaniku või kasutaja kohustus on tagada, et kõnealune koht on puurimiseks või läbiviigu ehitamiseks sobilik – st seal ei ole seinasiseseid kaableid või torusid ja muud taolist, mis võib tööde käigus kahjustada saada. Kõigi selliste kahjude tekkimise eest vastutab omanik või kasutaja. Samuti vastutab omanik või kasutaja selle eest, et puurimine või läbiviigu tegemine ei kahjustaks hoone fassaadi või siseviimistlust.

Lõike 3 punktides 1 kuni 3 nimetatud standardselt otsastatud kaabli all mõeldakse kaablit, mis on lõpetatud viisil, mis lubab kaabliga kergesti ühendada lõppkasutajale teenuseid pakkuvate sideettevõtjate seadmeid. Konkreetset standardit määruuses nimetatud ei ole, see on jäetud toetuse saaja otsustada.

Lõikes 4 on mõeldud eelkõige kinnistusest tehnilist lahendust, näiteks otsust selle kohta, millises kinnistu osas tuleb teha liinipaigaldustöid viisil, mis nõuaks kõige vähem hilisemaid taastamistöid kinnistul tekitatud kahjude tõttu, või selle kohta, kas paigaldada liin

olemasolevasse kaablikanaliseerimise torustikku või olemasolevatele elektripostidele. Kui aadressiobjekti omanik/kasutaja nõuab toetuse saajalt teistsugust tehnilist lahendust, kui viimane on nõus tegema, siis on toetuse saajal õigus jätta liin välja ehitamata. Selle asemel peab toetuse saaja jätma omanikule/kasutajale algselt plaanitud tööde tegemiseks planeeritud materjalid (kaablitorud, kaablid, seadmed, ühenduskablid jne), et omanik/kasutaja saaks ise vastavad tööd teha.

Lõike 5 punktis 1 sätestatud lisatasude all on mõeldud selliseid ühekordseid liitumistasusid, mis ei tulene otseselt liitumiseks vajalike ehitus- ja paigaldustööde tegemisest ja muudest ühikuliselt mõõdetavatest kuludest (tööaeg, materjalikulu jne), vaid selliseid tasusid nagu võrgu kasutamise alustustasu ja muud sarnased tasud. See säte kehtib kõigi lairibataristuga liitumise võimaluse saanud ja sellega hiljem liituda soovivate aadressiobjektide omanike ja kasutajate kohta, kes seda lairibataristu ehitamise ajal ei teinud.

Punkti 2 mõte on tagada, et lõppkasutaja ei pea maksma võrgu kasutamise eest, vaid seda teeb sideettevõtja, kes lõppkasutajale toetuse saaja taristu kaudu lairibateenuseid pakub. Ja juhul kui lõppkasutaja on lasknud enda omandis või kasutuses oleva aadressiobjekti liita juurdepääsuvõrguga, aga ühegi sideettevõtja lairibateenuseid ei kasuta, siis ei pea lõppkasutaja samuti võrgutasusid maksma.

9. peatükk „Toetuse maksmise tingimused“ koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu § 29 käsitleb toetuse maksmist.

Lõike 1 kohaselt makstakse toetust toetuse saaja esitatava tulemusaruande alusel.

Lõige 2 nõuab, et tulemus peab olema tõendatud ja selle peab heaks kiitma rakendusüksus.

Lõige 3 sätestab, et ühe projekti puhul võib teha kuni kolm makset.

Punkti 1 kohaselt on esimese makse aluseks ehitusteatisete olemasolu. Toetuse saaja peab esitama kõik projektiga seotud ehitusteatised, mida on projekti elluviimiseks vaja. Kui kõik konkreetse omaavalitsuse projektiga seotud ehitusteatised on esitatud, siis maksab rakendusüksus välja 30% projektile eraldatud toetuse summast.

Punkt 2 sätestab teise makse alusena vähemalt pooltele taotluse rahuldamise otsuses nimetatud aadressiobjektidele liitumisvõimaluse loomise. See tähendab, et aadressiobjektidele on liitumisvõimalus loodud ning liituda soovijatele on ühendus välja ehitatud.

Punkt 3 sätestab kolmanda ehk viimase makse alusena ülejäänud taotluse rahuldamise otsuses märgitud aadressiobjektidele liitumisvõimaluse loomise sarnaselt punktiga 2. Lisaks peab viimase makse alusena olema juurdepääsuvõrguga liitunud taotluse rahuldamise otsuses sätestatud arv aadressiobjekte.

Kui kolmanda makse menetlemisel selgub, et liitumisvõimaluse on saanud kokkuvõttes vähem kui 90% taotluse rahuldamise otsuses märgitud aadressiobjektidest ja/või ei ole juurdepääsuvõrguga liitunud taotluse rahuldamise otsuses sätestatud arv aadressiobjekte, siis selle maksega saab rakendusüksus teha pärast toetuse suuruse vähendamist 30% võrra tasaarveldust kogu projekti toetussumma ulatuses.

Kuigi lõike 3 kohaselt võib teha kuni kolm makset, siis toetuse saaja ei pea ilmtingimata kolme makset taotlema. Toetuse saaja võib esitada ka ühe (punkti 3 alusel) või kaks (punktide 1 ja 3 või 2 ja 3 alusel) tulemusaruannet. Lõpptulemusena on oluline, et taotluse rahuldamise otsuses märgitud aadressiobjektid on saanud juurdepääsuvõrguga liitumise võimaluse ning taotluse rahuldamise otsuses sätestatud arv aadressiobjekte on liitunud juurdepääsuvõrguga.

Lõige 4 sätestab, et makse algatab rakendusüksus. See tähendab, et toetuse saaja ei pea ise esitama taotlust talle makse tegemiseks, vaid rakendusüksus ise maksab toetuse saaja esitatud dokumentide alusel. Tegemist on lihtsustusega, mille tegemiseks on rakendusüksusele antud norm lõikega 4.

Lõike 6 punktides 1–5 loetletakse dokumendid, mida toetuse taotleja on kohustatud koos tulemusaruandega esitama.

Punktis 1 märgitud ehitusteatised peavad hõlmama kogu projekti, kuna 30% suurune makse arvestatakse kogu projektile määratud toetussumma pealt.

Punktides 2–5 sätestatud dokumendid on vajalikud ainult lõike 3 punktide 2 ja 3 kohase makse tegemisel (st makse liitumisvõimaluse saanud aadresside eest). Punkti 5 dokumendid on vajalikud juhul, kui toetuse saaja on omanikujärelevalve tellinud.

Lõikes 7 on sätestatud, et rakendusüksus kaasab teostusjooniste ja omanikujärelevalve aktide kontrolliks TTJA, kes oma valdkondlikkust pädevuseset lähtudes annab arvamuse nende vastavuse kohta toetusega rajatud juurdepääsuvõrguga. Säte on vajalik, et rakendusüksusel oleks võimalik TTJA ametlikult menetlusse kaasata.

Lõike 8 kohaselt kontrollib rakendusüksus enne toetuse maksmist §-s 30 sätestatud juurdepääsuvõrgu valmidust siis, kui projekt on riskihindamise käigus vastavasse valimisse sattunud. Muul juhul piirduakse dokumentide kontrolliga. Ja kohapealset kontrolli on vaja teha ainult lõike 3 punktide 2 ja 3 makse tegemisel, kuna nendel juhtudel on tulemuseks loodud juurdepääsuvõrguga liitumise võimalus.

Lõikes 10 nimetatud puudused võivad olla nii juurdepääsuvõrgu tehniliste tingimustega seotud puudused kui ka puudused, mis on selgunud seoses liitumisvõimaluse loomisega (pole loodud ettenähtud arvul liitumisvõimalusi) või ühenduse väljaehitamisega (ühendus on jäänud välja ehitamata, kuigi liitumisvõimalus on loodud ja aadressiobjekti omanik või kasutaja on esitanud taotluse õigel ajal).

Eelnõu § 30 kirjeldab juurdepääsuvõrgu valmiduse kontrollimist.

Lõikes 1 sätestatu tähendab, et rakendusüksus teeb kohapealset kontrolli juhuvaliku meetodil ning ülejäänud juhtudel võib piirduda toetuse saaja esitatud dokumentatsiooni kontrollimisega. Samuti võib rakendusüksus lisaks § 29 lõikes 6 nimetatud dokumentidele küsida toetuse saajalt juurdepääsuvõrgu tehniliste mõõtmiste protokolle. Tehniliste mõõtmiste protokolle ei ole vaja esitada koos toetuse maksmise taotlusega, vaid ainult rakendusüksuse nõudmisel konkreetsete asustusüksuste ja aadressiobjektide kohta. Neid protokolle küsitakse juhuvaliku meetodil dokumentatsiooni kontrollimisel või kohapealse kontrolli tegemise eel või järel.

Lõikes 3 nimetatud tehniliste mõõtmiste teostaja võib olla toetuse saaja palgatud kolmas isik (ehitaja või omanikujärelevalve teostaja) või toetuse saaja ise, kui tal on olemas vastavad seadmed ja pädev personal.

10. peatükk „Toetuse saaja õigused ja kohustused ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti kontroll“ koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu §-s 31 sätestatakse toetuse saaja õigused ja kohustused.

Lõige 1 sätestab toetuse saaja õiguse saada rakendusüksuselt teavet ja selgitusi toetusmeetmega seotud tingimuste ja kohustuste kohta.

Lõikes 2 sätestatakse kohustused, mida toetuse saaja peab täitma.

Punktis 6 nimetatud lubade ja kooskõlastuste all on kõnesoleva toetusmeetme kontekstis mõeldud eelkõige ehitusega seotud lubade ja kooskõlastuste olemasolu.

Punkt 8 viitab kestuse nõudele, mis on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklites 65 ja 66. Eelnõukohase määruse § 8 lõike 8 järgi on kestuse nõue vähemalt viis aastat.

Punktis 11 sätestatakse nõue, mis kohustab toetuse saajat pakkuma kõigile sideettevõtjatele võrdsetel tingimustel hulgimüügitasandi juurdepääsu vastavalt §-le 34.

Punktis 12 on lisaks võrdse kohtlemise kohustusele sätestatud kohustus tagada hulgimüügitasandi juurdepääsu selline hinnakujundus, mis võimaldab lairibaühenduse jaeteenuste pakkumist sarnaselt normaalse turukonkurentsiga piirkondadega. Seega lisaks võrdsele kohtlemisele peab küsitav juurdepääsuhind olema selline, millega on reaalselt võimalik jaeteenust pakkuda.

Punktis 15 sätestatakse, et võrgus tekkiv rike peab olema kõrvaldatud hiljemalt järgmise tööpäeva lõpuks alates sellest teadasaamisest. See tähendab, et toetuse saaja, kes võrku omab ja käitab, peab seda kohustust täitma või delegeerima kohustuse kellelegi, kes seda tema eest teeb. Seda kohustust ei tohi panna juurdepääsuvõrgus jaeteenust pakkuvatele sideettevõtjatele, vaid selle täitmine peab olema lahendatud terviklikult. Kõnealune kohustus ei hõlma lõppkasutaja enda kinnistul asuvat võrgu osa, mis kuulub lõppkasutajale.

Punkt 16 kohustab toetuse saajat avalikustama teabe toetusega valminud juurdepääsuvõrgu kohta. Sätte eesmärk on tagada teabe olemasolu nii lõppkasutajatele selle kohta, kas ja milline taristu on nende piirkonda rajatud, kui ka sideettevõtjatele, kes soovivad lõppkasutajatele teenuseid pakkuda. Taristu asukoha ja trassikaartite avaldamisel tuleb lähtuda põhimõttest, et oleks võimalik lihtsasti ja ülevaatlikult tuvastada trassi kulgemine ning aadressiobjektid, kuhu on loodud juurdepääsuvõrguga liitumise võimalus. Asjaolu, kas aadressiobjekt on liidetud juurdepääsuvõrguga või kas ta kasutab teenust, ei pea olema avalikes andmetes kättesaadav. Elektroonilise side seaduse § 100² alusel peetavasse sideteenuse hinna, kvaliteedi, katvuse, kasutuse ja võimaluste kaardistuse infosüsteemi tuleb andmed esitada sellisel kujul nagu andmekogu vastutav töötaja Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet neid küsib.

Punktis 17 sätestatakse kohustus pakkuda juurdepääsu juurdepääsuvõrguga seotud teabele sellises vormingus, mis on laialdaselt kasutuses ja mis võimaldab seda teavet töödelda. Kuna

trassiandmete puhul on tegemist taristu asukohaga seotud teabega, siis on siinkohal mõeldud eelkõige levinud tabelarvutusprogrammidega töödeldavat teavet (Exceli fail jms) ning vajaduse korral ka Wordi, PDF-failina jne. Oluline on, et failid oleks avatavad ja töödeldavad ilma tasulisi programme kasutamata. Samuti peab toetuse saaja teavet uuendama, kui see on vajalik – näiteks on tekkinud juurde uusi võrguga liitunud või on taristut juurde rajatud ja mahtu suurendatud jne.

Eelnõu § 32 kirjeldab Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti kontrolli.

See paragrahv kirjeldab võrgu valmimise järgset TTJA rolli toetuse saaja kohustuste täitmise kontrollimisel. Säte on vajalik, kuna § 31 lg 2 punktides 11, 12 ja 14 sätestatud toetuse saaja kohustuse hindamine eeldab pädevust, mida rakendusüksusel ei ole, mistõttu kaasatakse kohustuse kontrollimisse TTJA, kes on nendes küsimustes pädev. TTJA-d ei saa kõnealusel juhul käsitada rakendusüksusena, vaid rakendusüksust nõustava asutusena. Kui TTJA avastab toetuse saajate hilisemas tegevuses toetuse meetmega seotud rikkumisi, siis ta teavitab oma leidudest rakendusüksust.

11. peatükk „Aruannete esitamine“ koosneb ühest paragrahvist.

Eelnõu § 33 kirjeldab toetuse kasutamisega seotud aruannete esitamise korda.

Lõikes 1 sätestatakse, et lõpparuanne tuleb esitada koos viimase makse aluseks oleva tulemusaruandega.

Lõikes 2 nimetatud andmed (eelkõige andmed liitunud aadressiobjektide ning tulemus- ja väljundnäitajate kohta) on vajalikud toetusmeetme mõju ja tulemuslikkuse hindamiseks ning Euroopa Liidu näitajate saavutamiseks. Kõik esitatavad andmed sisaldavad ainult konkreetse projektiga seotud näitajaid.

Lõikes 5 nimetatud järelaruande andmed on vajalikud hindamaks toetusmeetme mõju aasta hiljem. Aasta pärast projekti valmimist võib eeldada, et kõik juurdepääsuvõrguga liitunud lõppkasutajad ning lairibateenuseid pakkuvad sideettevõtjad on omavahelised lepingud sõlminud ning järelaruanne annab parema ülevaate teenuseosutajate konkurentsist ja liitunute osakaalust.

12. peatükk „Hulgimüügitasandi juurdepääs toetusega rajatud juurdepääsuvõrgule ja selle hinnakujundus“ koosneb ühest paragrahvist.

Eelnõu § 34 sätestab sideettevõtja hulgimüügitasandi juurdepääsuga seotud kohustused.

Lõigetes 1 kuni 16 sätestatakse toetuse saaja kohustused toetusega ehitatavale juurdepääsuvõrgule hulgimüügitasandi juurdepääsu tingimuste kohta. Kõik need kohustused tulenevad üldise grupierandi määrusest ja lairibavõrkude suunistest ning nende eesmärk on tagada teenuseosutajate vahel konkurents rajatud juurdepääsuvõrgus.

Lõikes 1 nimetatud juurdepääsu tagamise kohustuse eesmärk on võimaldada eri sideettevõtjatel pakkuda lõppkasutajatele jaemüügitasandi sideteenuseid, mis omakorda tagab lõppkasutajatele piisava valiku sideteenuseid. Juurdepääsuvõrgu valmimise aja konkreetses asustusüksuses otsustab toetuse saaja, kuid see aeg ei saa olla hilisem rakendusüksusele toetuse maksetaotluse esitamise kuupäevast.

Lõikes 2 sätestatud kohustus tagada juurdepääs ka bitivooühendusele kehtib ainult siis, kui see on tehniliselt võimalik.

Lõike 3 kohase kohustuse eesmärk on tagada, et kõigil nimetatud lairibataristut kasutavatel sideettevõtjatel (kaasa arvatud toetuse saaja) oleks võimalik osutada jaateenuseid võrdsetel tingimustel. Selleks peavad hulgimüügitasandil olema kehtestatud ühetaolised tehnilised juurdepääsutingimused ja juurdepääsuhinnad, juurdepääsuteenuste kvaliteet ja teave juurdepääsuteenuste kohta. Sätestatud on ka nõue, et hulgimüügitasandi hinnad peavad olema kulupõhised. See tähendab, et hulgimüügitasandi juurdepääsuhind tohib sisaldada ainult selle teenusega soetud kulusid ja mõistlikku kasumit. Sellise hulgimüügitasandi kohustuse eesmärk on tagada jaemüügitasandi lõppkasutajatele suures valikus erinevaid sideteenuseid (sideteenuste pakkujaid).

Lõige 4 kohustab toetuse saajat tagama hulgimüügitasandi juurdepääsu ka sellistele juurdepääsuvõrgu osadele, mida ei ole toetusest rahastatud. Sellisteks juurdepääsuvõrgu osadeks on nii passiivsed võrguosad kui ka aktiivseadmed, mis on toetuse saaja omanduses või kontrolli all. Sätte eesmärk on tagada võimalikult efektiivne hulgimüügitasandi juurdepääs kolmandatele osapooltele teenuste pakkumiseks juurdepääsuvõrgus. Kõnealusel juhul on mõeldud ainult toetusega ehitatud juurdepääsuvõrgu piirkonnas asuvatele ja selle piirkonna teenindamiseks mõeldud juurdepääsuvõrgu osadele ja seadmetele. See nõue lähtub grupierandi määruse artikli 52 paragrahvist 8.

Lõikega 5 ette nähtud kohustuse eesmärk on anda teistele sideettevõtjatele võimalikult varakult piisavalt teavet rajatava lairibataristu ulatuse, juurdepääsutingimuste ja hindade kohta, mis võimaldaks neil planeerida jaemüügitasandi sideteenuseid toetusega rajatavates lairibataristu piirkondades. See tagab lõppkasutajatele võimaluse saada kohe pärast lairibataristu valmimist võimalikult suures valikus sideettevõtjate jaemüügitasandi sideteenuseid. Samuti tagab selline varajane tingimuste esitamise kohustus, et huvitatud sideettevõtjatel on piisavalt aega analüüsida, kas pakutavate hulgimüügitasandile juurdepääsu tingimuste ja hindadega on reaalselt võimalik jaemüügitasandi sideteenuseid pakkuda, ning vajaduse korral saab Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet varakult sekkuda, et vältida ebamõistlikest hulgimüügitasandile juurdepääsu tingimustest või hindadest tulenevaid konkurentsiprobleeme või kahjusid lõppkasutajatele. Loomulikult ei tähenda selles lõikes sätestatud kohustus seda, et kolm kuud pärast taotluse rahuldamise otsust avaldatud hindu ei tohiks tulevikus vajaduse korral korrigeerida.

Lõige 6 sätestab, et toetuse abil rajatud juurdepääsuvõrgus peab juurdepääsu soovival sideettevõtjal olema võimalik pakkuda teenuseid lõppkasutajale ainult kahte hulgitasandi teenust.

Punktis 1 nimetatud ühekordse juurdepääsuvõrgu piirkonnaga liitumise teenusena on mõeldud ühekordset liitumist, mis on vajalik valminud juurdepääsuvõrgus teenuse pakkumiseks konkreetsest piirkonnast (küla, alevik jne). Selle teenusega peab saama paigaldada oma seadmed ning ühendada kiud baasvõrgu ja juurdepääsuvõrgu vahel jne. See on ühekordne kulu.

Punktis 2 on sätestatud kiurendi teenus lõppkasutaja ühendamiseks. See on igakuine teenus, mis tagab selle, et sideettevõtja saab osutada teenust lõppkasutajale.

Nende kahte liiki teenusega peab juurdepääsu soovival sideettevõtjal olema võimalik jaateenuseid pakkuda. Muid tasusid (nt turundusalased tasud, lepingu sõlmimise tasud jne) ei tohi toetuse saaja nõuda.

Lõige 7 kehtestab lõikes 6 sätestatud teenuste maksimaalsed hinnad.

Need hinnad on kehtestatud lähtudes praegustest avaldatud hulgihindadest, mis kehtivad juurdepääsuvõrkudes, millele on tagatud sideettevõtjate võrdne juurdepääs. Enamasti on tegemist aastatel 2018–2024 riigi toetusega rajatud juurdepääsuvõrkudega. Suurimate operaatoritena tegutsevad Enefit OÜ, Corle OÜ, Eesti Lairiba Arenduse Sihtasutus ja MTÜ Eesti Andmesidevõrk, samuti mitmed teised sideettevõtjad.

Lõige 8 seab kohustuse säilitada lõikes 7 määratud maksimaalsed hinnad vähemalt kahe aasta jooksul pärast toetuse maksmist konkreetse projekti jaoks. See on vajalik selleks, et pakkuda juurdepääsu saanud sideettevõtjatele stabiilsust konkreetsetes piirkonnas klientide leidmiseks ja lairibateenuste pakkumiseks.

Lõike 9 kohaselt võib pärast kahe aasta möödumist tõsta nimetatud hindu vastavalt tarbijahinnaindeksi aastasele kasvule, kuid mitte rohkem kui 3% aastas. See säte on vajalik tagamaks toetuse saajatele võimalus korrigeerida hindu, kuid teha seda viisil, mis kaitseb ka juurdepääsu saanud sideettevõtjaid liiga järsu hinnatõusu eest.

Nii lõiked 7 ja 8 kui ka lõige 9 on kooskõlas üldise grupierandi määruse artikli 52 lõike 9 punktiga a. See üldise grupierandi määruse punkt sätestab, et hulgimüügitasandi juurdepääsuhind määratakse keskmiste avaldatud hulgimüügihindade põhjal, mis on tavapärase liikmesriigi muudes võrreldavates ja konkurentsivõimelisemates piirkondades. Kui lõige 7 sätestab maksimaalsed hulgihinnad kahe peamise hulgimüügitasandi juurdepääsutoote eest, siis lõige 9 võimaldab toetuse saajal ka inflatsiooni arvestada ning vastavalt hindu korrigeerida.

Lõikes 10 nimetatud ühekordsete lisateenuste all on mõeldud selliseid teenuseid, mida juurdepääsu taotlev sideettevõtja iga päev ilmtingimata ei vaja. Näiteks ühenduste rajamine juurdepääsuvõrgus või juurdepääsuvõrgu ja baasvõrgu vahel, sidekaablite paigaldus, ühendamise ja remont, seadmekohtade rent seadme-/jaotuskappides, sidekaablite kohapealne kättenäitamine, projektide kooskõlastamine ja siderajatise kaitsevööndis tegutsemislubade väljastamine jne.

Lõige 11 sätestab tähtaja (kümme tööpäeva), mille jooksul peab toetuse saaja pärast vastava taotluse saamist pakkuma teisele sideettevõtjale juurdepääsu toetusega rajatud lairibataristule. Eesmärk on anda sideettevõtjatele kindel tähtaeg hulgimüügitasandi juurdepääsu rakendamiseks, mis tagab sideettevõtjatele selged ja ühetaolised tingimused jaemüügitasandi sideteenuste pakkumiste planeerimiseks.

Lõikes 12 kehtestatakse passiivsele võrgutaristule hulgimüügitasandi juurdepääsu õigus. See juurdepääsuõigus peab olema tagatud nii kaua, kui võrk on tehniliselt kasutatav ehk eluea lõpuni. Valguskaablite ning nende paigaldamisega seotud muid passiivseid taristu osi (kaablikanaliseerimisvõrgud, mikrotorud, kaevud jne) saab üldiselt kasutada aastakümneid.

Lõikes 13 sätestatud kohustus anda aktiivseadmetele hulgimüügitasandi juurdepääs vähemalt kümneks aastaks tuleneb üldise grupierandi määruse artikli 52 lõikest 8.

Lõige 14 kehtib ainult siis, kui toetuse saaja osutab lisaks hulgimüügitasandi teenustele ka jaeteenuseid. Sellisel juhul tohib ta oma klientide tarbeks kasutada ainult kuni poolt passiivse taristu mahust, teine pool mahust peab olema avatud juurdepääsu soovivatele sideettevõtjatele. Näiteks 48-kiulisest valguskaablist saab toetuse saaja ise kasutada 24 kiudu, ülejäänud 24 kiudu

saavad kasutada juurdepääsu soovijad. See kohustus tuleneb üldise grupierandi määruse artikli 52 paragrahvist 8. Kõnealune kohustus kehtib ainult toetusega rajatud võrgu osale – kõnesoleva toetusmeetmega toetatakse juurdepääsuvõrgu osa rajamist, seega on selle kohustusega hõlmatud juurdepääsuvõrgu taristu, alates baasvõrgust kuni juurdepääsuvõrgu lõpp-punktini.

Lõike 15 kohaselt peab toetuse saaja, kui ta pakub lisaks hulgimüügitasandi sideteenustele ka lõppkasutajatele mõeldud jaateenuseid, pidama jae- ja hulgimüügitasandi sideteenuste kohta eraldi raamatupidamisarvestust ning kajastama seal eraldi kõik kulud ja tulud, mis on seotud toetusega ehitatud juurdepääsuvõrgu käitamisega. Selline eraldi raamatupidamisarvestuse pidamine võimaldab toetuse andjal analüüsida, kas toetusega rajatud juurdepääsuvõrgu kasutamisel koheldakse kõiki asjaosalisi võrdselt.

Lõige 16 sätestab, et toetusega ehitatud juurdepääsuvõrguga seoses määratud juurdepääsu tagamise kohustused ja tingimused kehtivad ka juurdepääsuvõrgu omaniku, operaatori või muu asjaosalise vahetumise korral. See tähendab, et kohustused on eelkõige seotud toetusega rajatud juurdepääsuvõrguga, mitte võrku hiljem omava või käitava juriidilise isikuga, kelleks ei pruugi ilmtingimata olla toetuse saaja. See kohustus tuleneb üldise grupierandi määruse artikli 52 lõikest 8.

13. peatükk „Toetuse tagasinõudmine ja vaided“ koosneb kahest paragrahvist.

Eelnõu § 35 sisaldab toetuse tagasinõudmise sätteid.

Lõikes 1 on nimetatud toetuse tagasinõude alused, mil juhtudel rakendusüksus nõuab toetuse osaliselt või täielikult tagasi.

Tagasinõude suurus oleneb toetuse andmise tingimuste määruse rikkumise rahalise mõju suuruselt. Kui rahalist mõju on võimalik üheselt määratleda, st rikkumisest tingitud abikõlbatud kulud on välja arvatavad, siis nõutakse toetus tagasi summas, mis vastab rikkumise rahalisele mõjule ehk abikõlbmatutele kuludele. Üldjuhul on rahalist mõju võimalik välja arvutada lõike 1 punktides 1, 2, 4 ja 5 kirjeldatud juhtumite puhul.

Kui rahaline mõju ei ole konkreetselt välja arvatav või ei ole see rikkumise laadist tulenevalt täpselt määratletav, siis nõutakse toetus tagasi protsendi alusel proportsionaalselt rikkumise mõjuga kulude abikõlblikkusele. Seda olukorda reguleerib lõige 2. Üldjuhul ei ole abikõlbmatute kulude suurus võimalik täpselt välja arvutada lõike 1 punkti 3 juhtumite puhul. Kui toetuse saaja suhtes on algatatud likvideerimis- või pankrotimenetlus, tuleb algatada rikkumismenetlus juhul, kui toetuse saaja ei suuda eelduslikult täita toetuse saamisega kaasnevaid kohustusi, sh saavutada tulemusi. Kui pankrotimenetluse tulemusena ettevõtte siiski jätkab tegevust ja toetuse saaja täidab oma kohustused, ei ole toetuse tagasinõue põhjendatud. Pankrotimenetluses kaitseb RÜ nõuet pankrotiseaduses ettenähtud korras, sellele on osundatud lõikes 4.

Lõige 2 annab juhised juhiks, kui ei ole võimalik abikõlbmatut kulu üheselt määratleda. Toetuse tagasinõudmisel tuleb võtta arvesse rikkumise olemust ning Euroopa Liidu eesmärkidele ja finantshuvidele tekitatud rahalist mõju. Seega lähtutakse otsustamisel HMS § 3 lõikes 2 sätestatud proportsionaalsuse ja HMS § 4 lõikes 2 sätestatud kaalutusõiguse teostamise põhimõtetest. Proportsionaalsuse põhimõtte rakendub olukordades, kus rikkumisest tingitud abikõlbmatute kulude summat ei ole võimalik kindlaks määrata, kuid rikkumisel on rahaline mõju kulu abikõlblikkusele. Eelkõige rakendub see toetuse saaja kohustuse või nõude

täitmata jätmise korral, mil tuleb kaalutleda, mis on selle mõju ehk millises ulatuses toetust tagasi nõuda (§ 35 lg 1 p 3). Kaalutusõigus, kas toetus tagasi nõuda või mitte, on piiratud, kui rikkumise koosseis ja selle tagajärje ulatus on määruses määratletud, mis tähendab, et nende piires on kaalutusõigust juba teostatud. Näiteks teavitamise nõuete rikkumisel. Toetuse tagasinõudmise määr võib olla 2, 5, 10, 25 või 100 protsenti. Toetuse tagasinõudmise määra kaalutlemisel tuleb arvesse võtta rikkumise raskust ja ulatust (kas rikkumine puudutab üksikuid aadressiobjekte või on projekti toetatavaid tegevusi läbiva mõjuga) ning konkreetsetes kaasuses esinevaid asjaolusid nende kogumis.

Määrad 2% ja 5% on kohaldatavad rikkumistele, mille rahalist mõju ei saa välistada, kuid mille mõju on pigem teoreetiline või väike. Määrad 10% ja 25% on kohaldatavad rikkumistele, mille mõju hinnatakse keskmiseks. Need on rikkumised, mille puhul mõju on selgelt nähtav ja tõenäoline või mis riivavad EL üldpõhimõtteid ja väärtuseid. 100%-list määra rakendatakse eriti raskete rikkumiste korral, mille mõju on väga suur või mis riivavad oluliselt EL üldpõhimõtteid ja väärtuseid, sh toetuse läbipaistvat kasutamist. Kui rikkumine puudutab üksikuid aadressiobjekte, siis rakendatakse toetuse tagasinõudmiseks määra, mis on muu hulgas proportsionaalne rikkumisega hõlmatud aadressiobjektidele antud toetusega. See tähendab, et isegi keskmise või raske rikkumise korral on lubatav rakendada määruses toodud madalamat tagasinõude määra juhul, kui väiksema määra rakendamine vastab rikkumisega hõlmatud aadressiobjektide hulka arvestades paremini proportsionaalsuse põhimõttele.

Toetuse tagasinõudmine ei ole vaadeldav trahvina või karistusena, millele kohaldub põhiseaduse §-s 113 sätestatud seaduse reservatsiooni klausel. Toetust taotledes nõustub taotleja toetuse saamise tingimustega (ka toetuse tagasinõudmise aluste, ulatuse ja korraga), sh kohustusega maksta toetus tagasi, kui toetust on saadud aluseta. Toetuse saaja kohustuse või nõude täitmata jätmisel või osalisel täitmisel ei ole põhjendatud maksta toetust taotluse rahastamise otsuses sätestatud algses mahus, kuivõrd toetuse andja ei saa kokkulepitud tingimustel vastusooritust. Euroopa Kohtu praktikas (nt C-743/18²⁷) loetakse, et toetuse täiemahuline andmine olukorras, kus vastusooritus ei vasta enam kokkulepitud tingimustele, kahjustatakse põhjendamatult liidu eelarvet.

Lõige 3 osundab, et tagasinõude määra põhjendus tuuakse välja toetuse tagasinõudmise otsuses.

Lõike 4 kohaselt tuleb silmas pidada, et kui rikkumine on algatatud ettevõtte suhtes likvideerimis- või pankrotimenetlus, siis tuleb näiteks järgida likvideerimis- ja pankrotimenetlust reguleerivates sätetes toodud tähtaegu nõude esitamiseks.

Lõige 5 kohaldub juhul, kui haldur või kohus on prokurörile või politseile esitanud pankrotiseaduse § 28 lõike 1 kohase teabe kriminaalmenetluse alustamise otsustamiseks ja toetuse saaja ei ole sealjuures täitnud või ei ole võimalik täita projekti tulemuste või lõikes nimetatud nn kestusnõude tagamise kohustusi ettenähtud aja jooksul. Toetuse tagasinõudmise otsus tehakse tingimuslik, mille kohaselt see jõustub süüdimõistva kohtuotsuse jõustumisel.

Lõige 6 osundab, et ebaseadusliku riigiabi tagasinõudmisel tuleb juhinduda konkurentsiseaduse §-st 42.

Lõige 7 kohaldub juhul, kui toetuse saaja on rikkunud teavitamise reegleid. Teavitamise puhul on võimalik heastada rikkumine hilisema nõude täitmisega, kui nõue veel kehtib. Kui nõuet ei

²⁷<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=EDC1D6D490A9F363C8A0F104D035780E?text=&docid=231842&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1457767>

ole võimalik heastada, nõutakse toetus tagasi. Protsendimäär on kuni 3%, määra valiku üle otsustamisel tuleb lähtuda proportsionaalsuse põhimõttest.

Lõige 8 on seotud vara säilitamise ja sihipärase kasutamise nõudega (nn kestvusnõue). Kestvusnõue tuleneb ühissätete määruse artiklist 65. Kuna toetuse saajale antakse riigiabi, siis üldise grupierandi määruse art 52 tulenevalt peab tagama avatud juurdepääsu rajatavale lairibavõrgule. Kui rikutakse grupierandi määruse nõudeid, siis on tegemist ebaseadusliku riigiabi andmisega ning sellisel korral tehakse tagasinõude otsus vastavalt lõikele 6.

Lõige 9 annab juhise, mis ajahetk toetuse osakaalu ja omafinantseeringu vähendamisel aluseks võetakse – selleks on makse tegemise aeg.

Lõikes 10 nimetatakse toetuse tagasinõudmise otsuse kohustuslikud elemendid.

Lõikes 11 sätestatakse toetuse tagasimaksmise tähtaeg, mis on 40 tööpäeva otsuse kehtima hakkamise päevast arvates. Otsuse kehtivus algab alates selle kättetoimetamisest vastavalt haldusmenetluse seaduse § 61 lõikele 1. Kui otsus saadetakse e-toetuse keskkonna kaudu, siis haldusmenetluse seadusest lähtuvalt on see kätte toimetatud siis, kui isik avab otsuse infosüsteemis.

Lõike 12 kohaselt tunnistab rakendusüksus taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks toetuse täielikul tagasinõudmisel.

Lõige 13 nimetab toetuse tagasinõudmise otsuse kättetoimetamise viisi ja tähtaja.

Eelnõu § 36 sätestab vaide esitamise õiguse.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Kuna eelnõu eesmärk on toetada avalike vahenditega juurdepääsuvõrkude rajamist turutõrkepiirkondades, on vaja analüüsida eelnõu vastavust ELis kehtivatele riigiabi eeskirjadele. Toetusmeetme raames antav toetus on riigiabi ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 tähenduses.

Eelnõu lähtub üldise grupierandi määrusest ja lairibavõrkude suunistest. Üldise grupierandi määruse artikli 52 alusel on lairiba-püsivõrgu kasutuselevõtmiseks antav abi aluslepingu artikli 107 lõike 3 kohaselt siseturuga kokkusobiv ja vabastatud aluslepingu artikli 108 lõike 3 kohasest teavitamiskohustusest, kui on täidetud üldise grupierandi määruse artiklis 52 ja I peatükis sätestatud tingimused.

Üldist grupierandi määrust ei kohaldata lairibataristule antava abi suhtes, kui see ületab künnise 100 miljonit eurot projekti kohta (art 4 lg 1 p y). Määruse alusel korraldatavate avatud taotlusvoorude ja nende raames välja valitavate projektide mahud hakkavad tulenevalt meetme laadist ja eelarve jaotusest kohalike omavalitsuste vahel olema kuni mõne miljoni euro suurused ning kogu ERF-i toetusmeetme eelarve on 45 miljonit eurot.

Samuti peab investering üldise grupierandi määruse artikli 52 alusel olema tehtud piirkonda, kus sama kategooria taristu puudub ja kus sellist taristut kavandatava abimeetme avaldamisele järgneva kolme aasta jooksul kommertsalustel tõenäoliselt välja ei arendata ja mida

kontrollitakse ka avatud avaliku konsultatsiooni teel. Üldise grupierandi määruse artikli 52 lõikes 3 on loetletud kahte tüüpi alternatiivseid investeeringuid:

- a) lairiba-püsivõrgu kasutuselevõtt, et ühendada kodumajapidamisi ja sotsiaal-majanduslikke keskusi piirkondades, kus puudub võrk, mille puhul on võimalik tagada tipptunnitingimustel vähemalt allalaadimiskiirus 100 Mbit/s (kiiruse künnisväärtus), või tõenäoliselt ei plaanita sellist võrku asjakohases ajavahemikus kasutusele võtta.
- b) lairiba-püsivõrgu kasutuselevõtt, et ühendada ainult sotsiaal-majanduslikke keskusi piirkondades, kus on vaid üks võrk, mille puhul on võimalik tagada tipptunnitingimustel vähemalt allalaadimiskiirus 100 Mbit/s (kiiruse künnisväärtus), kuid alla 300 Mbit/s tipptunnitingimustel, või tõenäoliselt plaanitakse selline võrk asjakohases ajavahemikus kasutusele võtta.

Kõnesolev toetusmeede aitab saavutada punktis a nimetatud eesmärki.

Samuti tuleb abi anda avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva menetluse teel, järgides tehnoloogianeutraalsuse põhimõtet. Need nõuded on sätestatud toetusmeetme eelnõu §-s 12, millest kõige olulisem on lõike 1 punktis 1 nimetatud kvaliteedikriteerium, milleks on nõue tagada lairibateenus allalaadimiskiirusega üks gigabitt sekundis.

Üldise grupierandi määruse kohaselt peab abi saav operaator pakkuma toetuse abil ehitatud juurdepääsuvõrgus võimalikult ulatuslikku aktiivset ja passiivset hulgimüügitasandi juurdepääsu õiglastel ja mittediskrimineerivatel tingimustel, sealhulgas füüsilist teenuste eraldamist. Need nõuded on sätestatud ka toetusmeetme eelnõu §-s 34.

Üldise grupierandi määruse artikli 52 lõige 9 sätestab, et hulgimüügitasandi juurdepääsuhind määratakse ühe järgmise võrdlusaluse ja hinnakujunduse põhimõtte põhjal:

- a) keskmised avaldatud hulgimüügihinnad, mis on tavapärase liikmesriigi muudes võrreldavates ja konkurentsivõimelisemates piirkondades;
- b) reguleeritud hinnad, mille on asjaomaste turgude ja teenuste puhul juba määranud või heaks kiitnud riigi reguleeriv asutus, või
- c) kulupõhisuse põhimõtted või sektorit reguleeriva õigusraamistikuga kehtestatud meetodika.

Kõnesoleva toetusmeetme puhul rakendatakse varianti a ning see on sätestatud § 34 lõikes 7. Taristu omaniku ja juurdepääsu taotleja vahelised vaidlused lahendab Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet.

Üldise grupierandi määruse artikli 52 punkti 10 kohaselt on juhul, kui projektile antav abisumma ületab 10 miljonit eurot, liikmesriik kohustatud kehtestama järelevalve- ja tagasinõude mehhanismi. Kõnesoleva toetusmeetme ülesehitusest lähtudes ei ole ühelegi projektile võimalik anda 10 miljonit eurot ületavat toetust. Seda põhjusel, et esiteks jagatakse toetusmeetme eelarve kohalike omavalitsuste vahel ning ühelegi omavalitsusele ei ole ette nähtud summat, mis ületaks 10 miljonit eurot. Teiseks seetõttu, et ühes omavalitsuses võib toetust taotleda rohkem kui üks taotleja ning selle tulemusel võib toetuse määrata korraga mitmele projektile.

4. Määruse mõjud

Järgmisena analüüsitakse määruse mõjusid.

Sotsiaalne, sh demograafiline mõju

Toetusmeetmel on sotsiaalsest ja demograafilisest aspektist lähtudes positiivne mõju. Ülikiiret lairibateenust võimaldava juurdepääsuvõrgu ehitamine maapiirkondadesse soodustab innovatsiooni ja loob uusi teenuseid nii tervishoiu, hariduse kui ka kultuuri valdkonnas. Samuti annab stabiilne ja suure kiirusega lairibaühendus võimaluse teha kaugtööd. Lairibaühenduse olemasolu loob kõikidele elanikkonnagruppidele paremad võimalused hakkama saada.

Toetusmeede ja sellega seotud tegevused ei ole vastuolus põhiõiguste harta ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga.

Toetusmeetmega rajatav lairibataristu võimaldab puuetega inimeste elukvaliteeti parandada järgmistes valdkondades:

- küllaldane elatustase ja sotsiaalne kaitse;
- teadlikkuse suurendamine;
- juurdepääsetavus;
- iseseisev elu ja kogukonda kaasamine;
- töö ja tööhõive;
- osalemine kultuurielus, virgestus-, puhke- ja sporditegevustes.

Mõju riigi julgeolekule ja välissuhte

Toetusmeetmel puudub otsene mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele.

Mõju majandusele

Toetusmeetme mõju majandusele on positiivne. Internetiühenduse olemasolu on tänapäeva majandustegevuses vältimatu vajadus. Maapiirkondades on asustustihedusest tulenevalt seni tehtud suhteliselt vähe investeringuid stabiilset ja suure kiirusega lairibaühendust pakkuvatesse lairibavõrkudesse. Nende investeringute puudumise tõttu on maapiirkondade leibkonnad ja ettevõtjad olnud kehvemas konkurentsiolukorras. Toetusmeede aitab seda erinevust vähendada.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale

Toetusmeede ei mõjuta otseselt elu- ja looduskeskkonda. Eesti taaste- ja vastupidavuskava²⁸ koostamise käigus tehtud põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ analüüsist selgus, et juurdepääsuvõrkude ehitusest tulenev mõju keskkonnale on ajutine ning keskkond suudab sellest taastuda lühikese aja jooksul.

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH analüüsist²⁹ selgus, et:

- meetmega ei kaasne eeldatavalt otsest ega kaudset negatiivset mõju, kuna ollakse vastavuses erinevate Eesti ja ELi strateegiate ning eesmärkidega (nt strateegia „Säästev Eesti 21“ eesmärgid; EL-i säästva arengu strateegia valdkondade vaheline poliitika; ELi elurikkuse strateegia aastani 2030; Euroopa rohelise kokkuleppe eesmärgid);
- eeldatavasti on ehitusajal kõige olulisem KHG-de heide kogu meetme olelusringi jooksul. Siiski eeldatakse, et see on (arvestades taristu eluiga) väheoluline ja ajutine;
- lisaks pole väga suure läbilaskevõimega juurdepääsuvõrgu ja 5G-võrgu arendamisel eeldatud, et kaasnev elektrikasutus võib olla suur. Serveritaristu kasutus võib kaudselt soodustada KHG-de heidet, kuigi meede seda otseselt ei toeta ja selle mõju ei peeta oluliseks;

²⁸ <https://rtk.ee/toetused-taotlemine/taaste-ja-vastupidavusraha-rrf/eesti-taastekava>

²⁹ <https://pilv.rtk.ee/s/d8r9aX3kARtwH5z>

- digitaliseerimisel ning 5G-võrkudel on oluline tähtsus ettevõtjatele. Sellised tegevused aitavad neil muutuda keskkonnasõbralikumaks. Samuti soodustab digitaliseerimine nende tegevusest tulenevat mõju keskkonnale ja kliimale;
- on eeldatud, et taristu paigaldamisega kaasnevad mõned ajutised negatiivsed mõjud ökosüsteemidele. Samas tehakse projekti suurusest lähtudes enne projekteerimist keskkonnamõju hindamine, mille käigus suuremad riskid tuvastatakse ja leevendatakse. Sellest tulenevalt on igasugune mõju bioloogilisele mitmekesisusele seda laadi taristu paigaldamisel tõenäoliselt ajutine ja väheoluline. Väheoluliste mõjudega projektide raames puhastab keskkond end mingil määral läbi isepuhastusvõime. Lisaks rakendatakse erinevaid leevendusmeetmeid.

Mõju regionaalarengule

Toetuse abil rajatava juurdepääsuvõrgu mõju regionaalarengule on positiivne, parandades nii elukvaliteeti kui ka suurendades maapiirkondade konkurentsivõimet. Kõnesolev toetusmeede on üle-eestiline ega eelisarenda üht või teist regiooni (Kagu-Eesti, Ida-Virumaa jne). Kõigi maakondade turutõrkepiirkondi käsitletakse võrdsetel alustel. Meetme mõte on pakkuda tuge turutõrkepiirkondadele ehk rakendada neile erikohtlemist võrreldes piirkondadega, kus turutõrget ei ole.

Toetusmeetme abiga rajatav väga suure läbilaskevõimega juurdepääsuvõrk toetab inimeste võimalusi kaugtööd teha, parandab riigi pakutavate e-teenuste kättesaadavust ning parandab tehnilist valmisolekut osaleda ka kaugõppes.

Maapiirkondade eelistamiseks kinnitab valdkonna eest vastutav minister oma käskkirjaga abikõlblike aadressidena ainult maalistes või väikelinnalistes asustusüksustes asuvad aadressiobjektid.

Kuna toetusmeede on mõeldud ainult maalistele ja väikelinnalistele asustusüksustele, siis toetab meede ainult maapiirkondade majanduslikku konkurentsivõimet. Samas ei halvenda see linnade konkurentsivõimet, kuna linnades on sideteenuste pakkumine üldjuhul majanduslikult tasuv ning seal on piisava kvaliteediga teenus tagatud ka ilma toetusteta.

Kuna toetusmeetme abikõlbliku sihtpiirkonna hulka linnad ei kuulu, siis mõjutab see meede rohkem just hajaasustusega piirkondi, kus praegu puudub piisava kiirusega internetiühendus.

Toetusmeetmega rajatav juurdepääsuvõrk on mõeldud nii era- kui ka juriidilistele isikutele, seega on sellel positiivne mõju ka nendele linnadest väljaspool asuvatele ettevõtjatele, kellele selle meetme abil tagatakse juurdepääsuvõrguga liitumise võimalus.

Kuigi toetusmeetme abikõlblik sihtpiirkond hõlmab nii maalisi kui ka väikelinnalisi asustusüksuseid, siis hajaasustusega omavalitsuste eelistamiseks on toetusmeetme eelarve jaotus tehtud ainult maaliste asustusüksuste põhise statistika alusel. See jaotus tehti 2021. aastal, kui vaadati RRFi (24,29 mln eurot) ja ERFi (45 mln eurot) eelarveid koos.

Eelarve on jaotatud järgmiste põhimõtete alusel:

- arvestatud on ainult kohalike omavalitsuste (KOV) maalistes asustusüksustes asuvaid aadressiobjekte, kus on registreeritud elanikke ja/või töötajaid ning kus puudub vähemalt 30 Mbit/s kiirusega lairibataristu ning kuhu seda lähitulevikus ei ole kavas ka rajada;³⁰

³⁰ 30 Mbit/s oli üldise grupierandi määru alusel abikõlbliku piirkonna kriteerium kuni 31. juunini 2023. Alates 1. juulist 2023 kehtib uus üldine grupierandi määru, mille kohaselt on abikõlblik piirkond see, kus puudub vähemalt 100 Mbit/s püsühendus. Eelarvehandide jaotus kohalike omavalitsuste vahel jäi sellele vaatama siiski samaks.

- pool eelarvest on jaotatud vastavalt KOV-i aastaringses kasutuses olevate valge ala aadressiobjektide osakaalule Eestis;
- pool eelarvest on jaotatud võrdselt 15 maakonna vahel ning iga maakonnas asuvale KOV-ile eraldatud summa vastab KOV-i aastaringses kasutuses olevate valge ala aadressiobjektide osakaalule maakonnas.

Mõju riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste korraldusele

Toetusmeede ei mõjuta riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste korraldust.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Kõnesoleva määruse rakendamiseks loetakse toetusmeetme taotlusvooru välja kuulutamist, avatud taotlusvoorude korraldamist, toetuse taotluste vastuvõtmist ja menetlemist koos toetuse saajate väljavalimisega ning hilisemat toetuse välja maksmist koos toetuse kasutamise üle tehtava järelevalvega. Kõiki eelloetletud tegevusi viib ellu Riigi Tugiteenuste Keskus. Määruse alusel antavat toetust rahastatakse Euroopa Regionaalarengufondist 45 miljoni euroga. Tulusid see riigile ei too ning meetme rakendamisega seotud halduskulud katab Riigi Tugiteenuste Keskus olemasolevate ressursside arvelt.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Määruse jõustumise aeg ei ole seotud ühegi teise õigusakti jõustumise või õigusaktist tuleneva tähtajaga.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu edastatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Riigi Tugiteenuste Keskusele ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule.